

آبشار

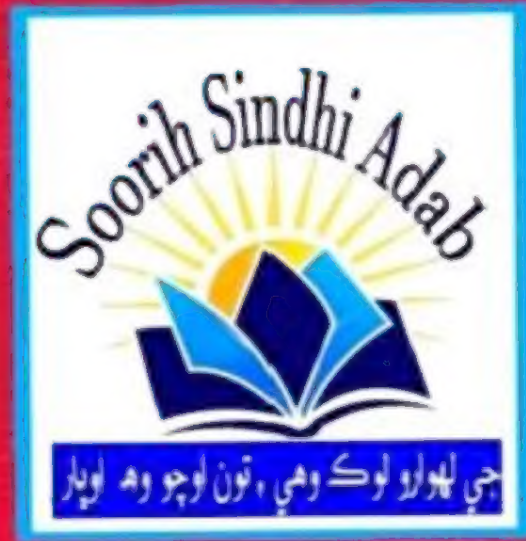
جبران خلیل جبران

شفقت حسین وڈو

ذائقہ

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

”آبشار“

جبران خليل جبران
جي مشهور ڪتاب

”ڏيروسيشن“

(The Procession)

جوسنڌي ترجمو

آبشار

جبران خليل جبران

شفقت حسين وتو

ڈاھپ پبليڪيشن

لاڙڪاڻو - 2018ع

© ڏاهپ پبليڪيشن، لاڙڪاڻو - 2018ع

آبشار	ڪتاب
جبران خليل جبران	ليکڪ
شفقت حسين وڌو	مترجم
فلسفو (شاعريءَ ۾)	موضوع
جنوري 2000ع	پهريون ڇاپو
ڊاڪٽر محبت اڪيڊمي، قنبر	پاران
ڊسمبر 2018ع	ٻيو ڇاپو
رياضت هرڙو	ڇپائيندڙ
ڏاهپ پبليڪيشن، لاڙڪاڻو	پاران

قيمت: 120 روپيا

“AABSHAR”

(Translation of the book “The Procession”)

Written by: Kahlil Gibran

Translated by: Shafqat Hussain Wadho

1st Edition: January 2001 A.D

Published by: Dr. Muhabbat Academy Kamber.

2nd Edition: December 2018 A.D

Published by: Daahap Publication, Larkano, Sindh.

E-mail: dahappublication@yahoo.com

Price/copy: Pak Rs. 120/-

اڀنا

لبنان جي پٽن ۽ ڌيئرن جي نالي

جبران خليل جبران

فطري ماحول جي نالي

جنهن کان انسان جيترو پري ٿيندو،

اوتروئي پريشان رهندو.

شفقت حسين وڌو

سٽاءُ

- 07 ابناسي جبران ۽ ”آبشار“ (مهاڳ)
14 جبران خليل جبران جي زندگي
34 خليل جبران جو ”آبشار“
38 ”آبشار“ بابت
42 1. پرفريڊ دنيا
45 2. چڱائي ۽ ٺڪاڻو
47 3. زندگي ۽ ڏک
49 4. مذهب
51 5. انصاف
54 6. خواهش ۽ حق
56 7. سائنس ۽ ڄاڻ
59 8. آزادي
61 9. خوشي ۽ اميد
63 10. شائستگي
65 11. پيار-1
67 12. پيار-2
69 13. روح ۽ زرخيزي-1
71 14. روح ۽ زرخيزي-2
74 15. موت ۽ ابدیت
76 نوجوان جي ڳالهين جو تڻ
78 دانشور جو اعتراف
79 عربي ڇاپي جو عڪس

مهاڳ:

ابناسي جبران ۽ ”آبشار“

جبران خليل جبران (ڄم: 6 جنوري 1883 – وفات: 10 اپريل 1931ع) جو نانءُ سنڌي پڙهندڙن لاءِ نئون نه آهي. هو انهن ليکڪن مان آهي، جن جي لکڻين کي بي انتها پيار ۽ پنهنجائپ منجهان دنيا جي تمام گهڻن ماڻهن پڙهيو آهي ۽ سندس فڪر ۽ فن کي عزت جي نظرن سان ڏٺو آهي. ايتري قدر جو کيس لبنان جو ابناسي پيغامبر ۽ پنهنجي دور جو عالم (Savant) سمجهيو ويندو آهي.

هتي هڪ سوال ذهن ۾ اچي ٿو، ته نيٺ اها ڪهڙي سگهه آهي جيڪا لکڻين ۾ اها سونهن ۽ سمجهه سمائي ٿي، جيڪا کين امر بڻائي ٿي؟

هي سوال تنقيدي علم جي حوالي سان نئون نه آهي. ان بابت گهڻي وقت کان پئي سوچيو ويو آهي ۽ نون رخن کان ان بابت ويچار وٺيا ويا آهن. هت مٿئين سوال جي لحاظ کان بحث جي گنجائش نه آهي. هن هنڌ مان ان سوال ۾ ڪتب آندل لفظن کي خليل جبران جي لکڻين جي پس منظر ۾ ڏسڻ چاهيان ٿو. ٻيءَ طرح چئجي، ته خليل جبران جي لکڻين ۾ اها ڪهڙي سگهه آهي جنهن هن جي فڪر ۽ فن کي عمومي توڻي خصوصي قبوليت ۽ مڃتا ڏياري ڪلاسڪس ۾ شامل ڪيو آهي؟

ان سوال جو مناسب جواب خليل خبران جي زندگيءَ جي اڀياس مان ڄاڻي سگهجي ٿو. جيڪا فقط 48 ورهين جي آهي. خبران جي زندگيءَ بابت هن ڪتاب ”آبشار“ ۾ ڪتاب جو عربيءَ مان انگريزي ترجمو ڪندڙ ڊاڪٽر جارج خير الله (Dr. George Kheirallah) صاحب جو تاثيراتي ٻوليءَ ۾ لکيل جيون ڪٿائي تعارف (Biographical introduction) پڻ شامل آهي. جنهن جي پڙهڻ سان اندازو ڪري سگهجي ٿو ته خبران جي ڪلاسيڪل قلمڪار بڻجڻ ۾ پهرين نمبر تي سندس زندگيءَ جي ڏکڻ ڪيڏو نه وڏو ڪردار ادا ڪيو آهي. خاص طور جڏهن سندس ماءُ ۽ ڀاءُ گذاري ويا ۽ ٻئي نمبر تي لبنان ۾ شام جي تاريخي جڳهن، دڙن ۽ آڳاٽن تهذيبي يادگارن جي سير ۽ سفر ڪيئن نه فڪري بنياد پختا ڪيا آهن. ان کان سواءِ چئن ماڻهن جي خبران جي زندگيءَ ۾ گهڻي اهميت آهي (1) سندس ماءُ رحم، جنهن خبران جي تعليم لاءِ عملي سوچ ڪئي. (2) سندس ڀاءُ پيٽر، جنهن خبران جي تعليم لاءِ محنت ڪئي ۽ جنهن جي اصرار تي خبران عربي ۽ فرانسيسي ٻوليون سکيون. (3) سندس پيءُ ماريانا، جنهن رحم ۽ پيٽر جي وفاتن کان پوءِ خبران کي پڇتاءَ، پيڙا ۽ مايوسيءَ جي دٻاءُ مان ٻاهر ڪڍي، کيس مصوريءَ ۽ لکڻ لاءِ زور ڀريو، ۽ (4) سندس دوست ميري هيسڪل، جنهن خبران کي انگريزيءَ ۾ لکڻ لاءِ اتساهيو ۽ ساڻس ڏکين گهڙين ۾ ساٿ ڏنو.

ان ريت هڪ چٽو پس منظر موجود آهي، جنهن مان خبران اسرندي نظر اچي ٿو. توڻي جو ڊاڪٽر صاحب جو لکيل جيون ڪٿائي تعارف جامع آهي، پوءِ به ڪي پاسا رهيل آهن، جن مان

ڪي ٿورا. هيٺ نڪنن جي صورت ۾ ڏجن ٿا، جيڪي خليل جبران — اي سليف پورٽريٽ“ نالي، انگريزي ٻوليءَ ۾ ڇپيل هڪ ڪتاب جي مهر (Preface) مان سهيڙيا ويا آهن. اهو ڪتاب جبران جي خطن تي مشتمل آهي ۽ انهن جو عربيءَ مان انگريزي ترجمو انٿوني رزق الله فيرس صاحب ڪيو آهي.

جبران جي ماءُ جو نالو ڪيميليا هو. جا ميرونائيت ڪنٽولڪ پادريءَ ”فادر اسٽيفن رحماء“ جي ڌيءَ هئي (جڏهن ته سندس ڪٽنبِي نالو رحم هو).

جبران جي پيءُ جو نالو ”خليل جبران“ هو ۽ تنهن وقت جي لبناني روايت موجب جبران جو نالو سندس ڏاڏي جي نالي تي جبران رکيو ويو (ان ريت جبران جو ولديت سميت نالو جبران خليل جبران ٿيو).

جبران عربيءَ ۾ ”جبران خليل جبران“ ۽ انگريزيءَ ۾ ”خليل جبران“ جي نالي سان لکيو.

* جبران جي هوڏ تي سندس ماءُ کيس آمريڪا مان لبنان واپس موڪليو. ته جيئن هو بيروت جي مشهور اداري مدرسته الحڪمت ۾ داخلا وٺي سگهي.

هاڻ جبران جي زندگيءَ کان پاساتو ٿيندي، سندس لکڻن ڏانهن اچون ٿا منهنجي خيال ۾، جبران جي قلمي سگهه جي اها وڏي خوبي آهي، ته جبران کي جڏهن پڙهيو آهي، ته سندس ٻولي هڪ نرالي آهنگ واري محسوس ٿيندي آهي، پوءِ اهو آهنگ سندس نثري ڪتابن جو هجي يا نظمي ڪتابن جو.

جبران جي لکڻين کي، جيئن دنيا جي اڪثر ٻولين ۾ ترجمو ڪيو ويو آهي، تيئن سنڌي ۾ به ترجمو ڪيو ويو آهي، پر

تقريباً سمورو ترجمو ڪيل مواد نثري لکڻن جو آهي. نظمي لکڻن ۾ جبران جي اهم لکت ”المواڪب“ نالي ڪتاب جي آهي. جيڪو جبران جي پهرיתי عربي ڪتاب جو اعزاز ۾ رکي ٿو. ”المواڪب“ کي عربي ٻوليءَ ۾ فڪري لحاظ کان اها ئي حيثيت ڏني وڃي ٿي. جيڪا جبران جي ٻي اهم ڪاوس ”پيغامبر“ کي انگريزي ٻوليءَ ۾، نوني جو بنسبت ”المواڪب“ ”پيغامبر“ کي وڌيڪ محتامي آهي.

هيءُ ڪتاب ”آسار“ خليل جبران جي ان عربي ڪتاب ”المواڪب“ جي انگريزي ترجمي نه پر وڌيڪ (The process) جو سنڌي ترجمو آهي. جيڪو انجنيئر شفقت حسين وڌيڪ صاحب گهڻي محنت سان ڪيو هي ان طرح مان حني سڪهون ٿا ته هن پاران سنڌي ادب ۾ هڪ اهم ڪتاب جو واڌارو ٿيو آهي. اين اي ڊي انجنيئرنگ يونيورسٽي، ڪراچي، مان بي اي سول انجنيئرنگ جي ڊگري حاصل ڪيل شفقت صاحب جي ادبي دنيا ۾ داخلا نئين نئين آهي سندس ڪجهه ڪهاڻيون ۽ ترجمو ڪيل مضمون ڇپيل آهن. پر سندس بنيادي سڃاڻپ جبران جي حوالي سان ”آسار“ بڻيو آهي.

”آسار“ نه صرف ”ڊپروسيشن“ جو مڪمل ترجمو آهي، جنهن ۾ ”جبران خليل جبران جي زندگي“، ”خليل جبران جو آسار“ ۽ ”آسار“ جو سڄو مواد ”پرفيٽ دنيا“ کان وٺي ”دانشور جو اعتراف“ تائين شامل آهي، پر اضافي طور هڪ ڪتاب ”اي ٽريزري آف خليل جبران“ (A Treasury of Khalil Gibran) مان مارٽن ايل وولف صاحب جو ”آسار“ بابت لکيل مُهر (Preface) پڻ ”آسار بابت“ عنوان هيٺ شفقت صاحب ترجمو ڪري پيش

ڪيو آهي. ته جيئن جبران جي ”آبشار“ کي اڃا وڌيڪ واضع ڪري سگهجي. ان کان سواءِ ”آبشار“ جي ”عربي ڇاپي جو عڪس“ پڻ ڏٺو ويو آهي، ته جيئن ان نموني کي پڻ سنڌي ترجمي ۾ سانڍجي.

”آبشار“ جي هڪڙي ٻي خصوصيت مواد جي ڪجهه عنوانن سان ٺهڪندڙ خاڪا/اسڪيچ به آهن. اهي خاڪا عربي ۽ انگريزي ۾ ڇپيل ڪتابن وانگر، هن سنڌي ترجمي ۾ به اوهان ڏسي سگهندا، ڇاڪاڻ ته اهي خاڪا عنوان هيٺ آندل ويچارن کي نروار ڪن ٿا. ممڪن آهي ته ڪي رجعتي ماڻهو انهن خاڪن تي اعتراض وارين، پر انهن کي اها ڳالهه ذهن ۾ رکڻ جي گذارش ڪبي، ته هڪ ته اهي خاڪا جبران جو فن (آرٽ) آهن ۽ ٻيو ته اهي خاڪا عربي ٻوليءَ ۾ ئي ڇپيل ڪتاب جو حصو آهن، جتي انهن کي اعتراض جوڳو ڪين سمجهيو ويو.

توڻي جو ڊاڪٽر خير الله صاحب ”آبشار“ جي نظمن کي جبران جي لاشعوري آتم ڪٿا سڏيو آهي ۽ ان ڳالهه جو قائل آهي، ته ”آبشار“ کي تنقيدي طور نه پڙهيو وڃي، تڏهن به ضروري محسوس ٿئي ٿو ته ”آبشار“ بابت ٻه چار ڳالهيون ڪجن.

جبران ”آبشار“ جي آخر ۾ ٻن عنوانن هيٺ نتيجي کي سهيڙيو آهي:

(1) نوجوان جي ڳالهين جو تڻ، ۽

(2) دانشور جو اعتراف.

”تڻ“ ۾ جبران ”پُرفريڊ دنيا“ کان وٺي ”موت ۽ ابدیت“ تائين ڪيل بحث کي هن ريت نظر انداز ڪري ٿو:

مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاء!

اسان پنهي جيڪي ڪجهه چيو، اهو وساري ڇڏ.

لفظ ته فقط انڊلٽ جي ڌڙڻ جيان آهن

پوءِ دانشور جي لڪ ۾ انسان کان ڪجهه سوال ڪري ٿو.
جيڪي جبران جي فطرت سان پيار کي چٽو ڪن ٿا ۽ آخر ۾
هڪ طرف انسان کي انهن گيتن جيان سڏي ٿو جيڪي ڪنهن
ننڍڙي واهيءَ تي لکيل هجن ۽ ٻئي طرف انسان کي انڌي
ڪٽي وانگر ڪوٺي ٿو. جيڪو ڪوريٽري کي ڦاسائڻ جي
ڪوشش ۾ پاڻ ڪوريٽري جي چار ۾ ڦاسي، ڦٽڪندو رهي ٿو.
ننڍڙي واهيءَ جا گيت معنيٰ فطرت جو ننڍڙو حصو، جيڪو
وسيع ٿئي، فطرت جي گهڻ زخي پهچ ڪري سگهي ٿو ۽
ڪوريٽري جي چار ۾ ڦاٿل معنيٰ سندن ۾ زندگي ڪهار بندڙ
انسان.

جڏهن ته ”اعتراف“ ۾ دانشور جي بيوسيءَ کي شدت سان
اظهار ڪيو ويو آهي، پر ڇا واقعي به دانشور جي ڳالهين ۾،
جيڪي هو مڙني عنوان هيٺ ڪري ٿو، ابڙي بيوسي آهي؟

ايئن ناهي. دانشور جي ڳالهين ۾ ته ان ڪڙي حقيقت جو
اظهار آهي، جيڪا مٿن لقائن (فنامنا) توڙي زوين کي ننڍي ٿي
۽ سٺن لقائن ۽ زوين لاءِ گجهي تڙپ رکي ٿي. دانشور جي
ڳالهين ۾ به فطرت جي لڪل حمايت آهي، پر ظاهر آهي ته اها
حمايت نوجوان واري حمايت کان ڪجهه ٻئي قسم جي آهي

مثال طور دانشور جون ”پرفيب دنيا“ مان هي سٽون:

”هن ڌرتيءَ تي ڪي ٿورا انسان هوندا،
جيڪي زندگي مان لطف اندوز ٿين ٿا ۽
۽ فطرت جي عطا ڪيل بي بها نعمتن مان ڪڪ نه ٿا ٿين.
يا وري زندگي جي وهندڙ شفاف آبشارن کي پيالي ۾ بند نه ٿا
ڪن،

جنهن جي سطح تي هنن جا خيال لڏندا ۽ ترندا رهن.“

بين لفظن ۾، جبران ماهر ڪاريگر (Craftsman) آهي، جو پنهنجي
طرفن کان يعني دانشور پاران به ۽ نوجوان پاران به پنهنجي
مراد پيش ڪري ٿو يعني فطرت سان گهري ويجهڙائي. ۽ ان
لاءِ دانشور پاران عقلي ۽ نوجوان پاران دلي ويچار اڳيان رکي،
پنهنجي ان مراد لاءِ حمايت چاهي ٿو، جيڪا انسان کي ننڍڙي
واهيءَ جو گيت بڻائي فطرت جي ڪنڊ ڪڙچ تائين پهچائڻ
گهري ٿي.

مون کي پڪ آهي، ته ”آبشار“ جو اڀياس پڙهندڙن کي پنهنجيءَ
دل وٽان محسوس ٿيندو — جبران اهڙو ئي ته قلمڪار آهي

رياضت پرڙو

31 آڪٽوبر 1999ع، قنبر

جبران خليل جبران جي زندگي

پون وچ سمنڊ جو گهرو نيرو پاڻي پيار وڇان هن جي ڪنارن کي ڇهندو آهي. پري پري آسمان کي ڇهندڙ جبل ڳاڻ اوج کيون بيٺا آهن. سندن چوٽيون سفيد برف سان ڍڪيل آهن اهو قديم ۽ مقدس لبنان شام جن اس ۾ جن ڪنهن مراقبي ۾ گر لڳندو آهي.

لبنان جي اولاهين لاهي تي گهٽين تي قومن جنم ورتو ڪي وري ان جي اورتنس واديءَ ۾ پليون نينون. شينار (Shinar) جي ميداني علائقن ۾ ڪيئي تهذيبون پنهنجي عروج تي پهتيون. لبنان جي زمين زرخيزيءَ ۾ گهٽ ضرور آهي، پر قدرت ان جو بدلو هتي کيس صنوبر جي وڻن جي صورت ۾ ڏنو، جيڪي اتي ججهي مقدار ۾ آهن. اتان جي رهواسين صنوبر جي ڪاڻ مان پيٽيون ٺاهيون، سمنڊ جهاڳيا ۽ پنهنجي واحد ملڪيت، صنوبر جو ڪاڻ، ڏکڻ ۾ مصر ۽ اوڀر ۾ واديءَ دجله ۾ وڪيو. پٿر جي اهرامن ۾ فرعونن جي تابوتن کان وٺي مندرن جي شهتيرن ۽ درن تائين، سڀني کي ان قيمتي ڪاڻ جي ضرورت هئي. هن قوم جا تحفا رڳو صنوبر جو ڪاڻ، قيمتي قالين، واڳڻائي رنگ، ڌاتوءَ جا ٿانو نه هئا، نه ئي هنن جي ڏنل دنيا جي پهرين صورتخطي ۽ سنگتراشيءَ جو فن هيو، جيڪو هنن پهريائين غير مذهب يونانين ۽ پوءِ رومين

کي سیکاريو، پر دنيا کي هنن جيڪو ازلي ورثو ڏنو، اهو
هيو، پنهنجن نبين، شاعرن ۽ بزرگن جي طرفان روحاني ۽
اخلاقي سبق

ڇا اهو لبنان نه هيو جتي تيموز پيدا ٿيو هيو؟ ڇا هو انهن تي
نڪرڻ تي ڪو نه گهميو هيو؟ ڇا اهو تيموز نه هيو جنهن
واديءَ جي گهرائي ۾ لهي، اتي پنهنجي لاءِ بنسري ٺاهي، پوءِ
وري اتاهين ٽڪريءَ تي چڙهي، ان بنسري سان راڳ ڳاتو
هئائين؟ ٻاهران خوبصورت نظر ايندڙ تيموز اندروني طور تي
به گهڻو سگهاريو هيو. هو ٽڪريون گهمي، رات جو آسمان ۾
تائيل ستارن سان ڳالهيون ڪندي، جهنگ جي ڌرتيءَ تي
ڪريل پنن تي گهري ننڊ ڪري وٺندو هيو.

وري صبح جو ٿڌي هير هن کي جاڳائيندي هئي، ته جيئن هو
نڌيءَ جي چمڪندڙ پاڻيءَ ۾ وهنجي، ان جو منو پاڻي پيئي ۽
هرئن جي پويان ڊوڙي، پيار جي ديوي عشتار (ويسس) جوانيءَ
۽ خوبصورتيءَ جي هن ديوتا لاءِ ديواني هوندي هئي. ڪيترن
صدين تائين بهار جي موسم ۾ لبنان جون ڪناريون
چوڪريون وادين مان نرگس، زعفران، رابيل ۽ گلاب چوندي
نوضريون پرينديون هيون قدرت انهن گلن جي هڪ چادر لبنان
جي جبلن مٿان وچائي ڇڏي هئي. پوءِ اهي چوڪريون گلن جو
اهي نوضريون تيموز ندي تي کڻي اينديون هيون اني هو ننڍا
مڙاڪا ٺاهي نچنديون، ڳائينديون ۽ هن جي موب تي
روئينديون هيون بعد ۾ جهلم ڪندڙ پاڻيءَ تي گلن جي ورکا
ڪندي، تيموز جون ننڍڙيون مورتون درياءَ ۾ ان اميد تي

اڇلائينديون هيون، ته من ايندڙ بهار تائين تيموز جهڙو ڪو
شهزادو هنن جو جيون ساڻي بڻجي پوي

انهن پهاڙن جي ٻين باسندن جيان تيموز به پنهنجي وطن سان
بي پناهه محبت ڪندو هيو خاص ڪري هن کان بهار جي مند
جا مزا ته وسرندا ئي ڪو نه هيا جيتوڻيڪ يوناني، شام جي
ٻين ديوتائن جيان هن کي به پاڻ وٽ ڪڍي ويا هئا ۽ هن جو نالو
به مٿائي ايدونس (Adonis) رکيائون، پر پوءِ به بهار جي مند ۾
هو اولمپس جبل ڇڏي پنهنجي آبائي ٽڪرين ڏانهن هليو ايندو
هيو.

محبت جي ماريل ڪيترين ئي چوڪرين باڪ ٿاڻي هن کي
ڪڏهن ٽڪرين تي چڙهندي، ڪڏهن جهنگ ۾ ڊوڙيندي ۽
ڪڏهن نديءَ ۾ وهنجندي ڏٺو هيو.

ايتري قدر جو اسان جي ڏينهن ۾ به ڪجهه ڌنارن هن کي
مقدس صنوبرن جي جهڳٽي وٽ ڏٺو. گهڻن ماڻهن کي ته يقين
آهي ته هو هنن منجهه ٻيهر جنم وٺندو.

قديمه وادي يا مقدس وادي هن ماڻهيءَ جو نالو آهي، جيڪو
وڏي احترام سان الائي ڪيترين ئي صدين کان ورتو ويندو
آهي. ان واديءَ جي شانتي واري ماحول کي بيان ڪرڻ لاءِ لفظ
ڪونهن. نديءَ جي ان وهڪري کي اڄڪلهه ابو علي سڏين ٿا
اها ٽرپولي (Tripoli) ويجهو سمنڊ جي گهري نيري پاڻيءَ ۾
وڃي ملي ٿي. ٽرپولي وٽ ان نديءَ جي پڇاڙ آهي اتان اها
آهستي آهستي مٿي چڙهندي ور وڪڙن وارو ڏکيو رستو
اختيار ڪندي، اڀيون ٽڪريون ۽ جبل ٽپندي، مٿي پنهنجي منڍ
ڏانهن وڃي ٿي. ان پريچ رستي تي ويندي ويندي، جڏهن ڪو

مسافر وڃ پند تي پهچندو به اوجھو هڪ ويڪري ڪاهي. وٽ
ٻارن کي بيلن ڏسندو اها ڪاهي ڪنهن ٽراڪٽري ماتري جيان
اهي. جتي چو طرف سڪون ۽ خاموشي پکيڙيل آهي واديءَ جا
سئي ناسا وڏن اتانگن اپڪيرن ٽڪرن جا ٺهيل آهن. اهي ٽڪر
مٿاهين برف پوش پهاڙن کي ٿيڪ ڏيون بيٺا آهن

اتان نوري مفاصلي تي واديءَ ڪناري پٿر جي گهرن جو
سلسلو آهي، جيڪي جابلو ٽڪرين ۾ چڻ لٽڪيل آهن. اهڙن
ئي گهرن سان قديم واديءَ جا ڪجهه ٽريل پڪڙيل ڳوٺ ٺهن ٿا.
اها مقدس وادي ٻي لبنان کان گهڻي منفرد آهي، ڇو جو اتي منو
پائي وافر مقدار ۾ آهي، ميويدار ۽ گهاتي چانو وارن ڊگهن
وٽن جا جهڳٽا هنڌ هنڌ پڪڙيل آهن. لاهي وارين سڌي ڪيل
جڳهين تي انگور جي وڻن جا باغ، ناشپتين جا وڻ ۽ ملبري
(Mulberry) جا باغ تاحد نظر پڪڙيل آهن.

اها ساڳي جڳهه آهي جتي، عيسائيت جي شروعاتي دور ۾،
جڏهن فرقيواريت چوٽ چڙهيل هئي، هڪ پادري سينٽ ميرون
آيو هيو ۽ اتي ئي هن جا پوئلڳ وڌيا هيا. اتان جي لبناني
مٿن هن جي سکيا تي عمل شروع ڪيو هيو. حضرت عيسيٰ
جيڪا عبراني ٻولي ڳالهائيندو هيو، ان چرچ ۾ اچ به اها ساڳي
ٻولي ڪتب آندي وڃي ٿي جيتوڻيڪ هيءُ چرچ به رومن
ڪيٿولڪ چرچ سان لاڳاپيل آهي، پر هن چرچ جا پادري شادي
ڪندا آهن ۽ ٻار ٻچا ڄڻدا آهن. هنن جي عبادت ۾ اچ به وڏو
وڏو موسيقيت موجود آهي.

مٿي چڙهندڙ مسافر جيڪڏهن انهن برف پوش جبلن وچان
ڏسندو، ته هيءُ ميويدار وادي کيس ڪنهن ديؤ جي ڇاتيءَ جيان

لڳندي، جنهن جي کاڌي، وٽ انهن باڪ صنوبرن جو جهڪو.
 صدين کان قائم ۽ دائر اهي صنوبرن کان ٿوري پنڌ تي ساڄي
 طرف هڪ ننڍڙو لبناني ڳوٺ نظر ايندو، جيڪو ٽڪر جي
 چوٽيءَ تي ٺهيل آهي. ان ڳوٺ جو نالو بچيري (Bechery) آهي.
 نيڪ ان ڳوٺ ۾ جبران خليل جبران جنم ورتو.

لبنان جا هي ڳوٺڙا گڏيل گهرن سان ٻڌل آهن ۽ اهي گهر گهڻو
 ٿو پٿرن سان اڏيل هوندا آهن. پٿر جي ڀتين مٿان ديال جا
 شهتير پيل هوندا آهن، جن مٿان پٿر جون سنهيون سليٽون
 رکيل هونديون آهن. ان ڇت جي مٿان مٽيءَ ۽ ننڍڙين پٿرين
 جي گاري سان لاهي ٺهيل هوندي آهي، جيئن برسات جو پاڻي
 بغير رڪاوٽ جي وهي وڃي ۽ گهر اندر پاڻي نه ٿئي هي گهر
 گهڻو ڪري ٻن ڪمرن تي مشتمل هوندا آهن، جن جي ماپ
 15X25 فوٽ کان 40X20 فوٽن تائين هوندي آهي انهن ڪمرن
 جي هيٺان هڪ پٿرائون ته خانو هوندو آهي. وڏن ڪمرن کي
 وچ ۾ مضبوطيءَ خاطر ٽن ۽ ڀتين کي اڇي چوٽي جو لڳو
 ڏنو ويندو آهي. جنهن ڪري ۾ گهر جا پاڻي رهندا آهن، ان
 جي پنڌين حصي ۾ ٿورو مٿيو ڏهاڙي جي کاڌي وارين سببن
 جون گنديون ٺهيل هونديون آهن، جن جا منهن مٿان گول سا
 ڇترا هوندا آهن ۽ تري ۾ چئن انچن جيترو ليڙو هوندو اٿن.
 جنهن کي عام طرح ڪپڙي جو پوڄ ڏنل هوندو آهي سڀاري
 جي اچڻ کان اڳ انهن کنڊين ۾ ڪٽڪ، دالبون، سبز، انو، اد
 ڌريل ڪٽڪ ۽ پڪو سڀڙو ڀريو ويندو آهي، جيڪو ضرورت
 وقت هيٺين ليڙي مان ڪڍيو ويندو آهي ٽي چار مٽيءَ جون
 برنيون زيتون جي تيل، سرڪي ۽ ڪاڇرو تيل سان ڀريل، پٽ
 تي لڳل تختي تي رکيل هونديون آهن. اهڙيءَ طرح سمورو

خاندان سياري کي منهن ڏيڻ لاءِ ۽ ان دوران ٿيندڙ ڪچهرين لاءِ تيار هوندو آهي.

هر صبح جو بسترا ۽ پٿريون ۽ سوڙيون صفائيءَ سان ويڙهي، مٿي ڇپتي تي رکيون وينديون آهن ۽ رات جو سمهڻ لاءِ فرش تي وڇايون وينديون آهن. فرش ڳاڙهي گاري سان لبييل هوندو آهي. جنهن کي مايون اهڙي ته مهٽ ڏينديون آهن جو اهو فرش جيان چڪندو آهي. اونهاري ۾ ان مٿان تڏو وڌو ويندو آهي ۽ سياري جو ان جا ائيل گلم استعمال ڪيا ويندا آهن. عموماً به يا ٽي ننڍيون دريون پٽ ۾ هونديون آهن ۽ در ڳورا پين جي ڪاٺ جا ٺهيل هوندا آهن. سياري ۾ چلهه کاڌي پچائڻ لاءِ به استعمال ٿيندي آهي. بخاري نه هئڻ جي صورت ۾ دونهن سجي ڪمري ۾ پڪڙجي ويندو آهي. جنهن جي ڪري شهتير ۽ ڇت ڪارائجي ويندي آهي. دونهن بعد ۾، پٽ ۾ مٿاهين ٺهيل سوراخ مان نڪري ويندو آهي. امير ماڻهن جا گهر ڪشادا ۽ شاندار ٺهيل هوندا آهن. پر خليل جبران هڪ وچولي گهر ۾ پيدا ٿيو هيو.

هنن ڳوٺن جا ماڻهو برڪت (Barka) تي زندگي گذاريندا آهن. هو گهڻو تڏو جبل جي لاهي تي ٿورو ميدان سنوت ۾ آڻي، اتي ڪو وڻ يا انگورن جون وليون پوکيندا آهن. هنن جي ايت تمام گهٽ ۽ مند گهڻي ننڍي هوندي آهي. پر پنهنجن جبلن جي سخت ۽ غير منافع بخش هئڻ جي باوجود به هنن جا گهر جابلو هوائن جيان صاف سٺا ۽ بغير ڪنهن داغ جي هوندا آهن. عورتون مٿيءَ وارن فرشن کي هفتي ۾ ٻه دفعا پوچي ڏينديون آهن. صفائي، شڪر ۽ مهمان نوازي هنن کي ورثي ۾ مليل آهن.

۱۹ صدي عيسويء جي آخري ڏهاڪي ۾ هڪ نئين دنيا جو جوبول سڄي لبنان ۾ پکڙجي ويو هيو. پهاڙي ماڻهو سياري جو چلهه چوڌاري ويهي ان نئين دنيا جا داستان ٻڌائيندا هيا اهو ٻڌايو ويندو هيو ته سمنڊ پار آمريڪا ۾ ٻاهران آيل ماڻهن کي بنا ڪنهن قومي ۽ مذهبي فرق جي قبول ڪيو وڃي ٿو اتي ماڻهن کي پگهار پياسٽرن (Piastrs) بدران ڊالرن ۾ ملندي هئي. اتي ڪم ڪرڻ وارن لاءِ گهڻا موقعا هيا. بچيري (Becheri) ڳوٺ جا ڪجهه غريب نوجوان هي پرسڪون ماحول ڇڏي، مقدس صنوبرن جي جهنگلي کي ۽ اتان جي پنهنجن ماڻهن کي خدا حافظ ڇڏي، بهادريءَ سان سمنڊ جهانگيندا، ان سون ورندي زمين ڏانهن هليا ويا. اهي لڏيندڙ ماڻهو اتي پنهنجن وڏڙن جي خوابن کان به وڌيڪ آسودا ٿي ويا. هنن اتان ڊالر موڪليا ٿي، جيڪي اتي هزارن پياسٽرن برابر هيا، جنهن سان نه فقط هنن جو اڳوڻو قرض لهي ٿي ويو، پر پنهنجن رهيل ماڻهن جي آمريڪا جي سفر لاءِ به گج پئسا مڙي ٿي ويا. فونيشيا (Phoenicia) جو اولاد ان جوکي جي ڪم کان منهن موڙي نه سگهيو.

1895ع ۾، جبران جو گهراڻو ڇهن ڀاتين تي مشتمل هيو سندس پيءُ خليل، جنهن جي رنگت صاف هئي، سڪريشن ۽ عربن واري ڪاري قهوي جو شوقين هو ۽ ڪڏهن ڪڏهن اتان جو ديسي ڪشيد ڪيل شراب به پيئندو هيو. جبران جي ماءُ رحم، جنهن جا نقش ليونارڊو ڊاونسي جي تصوير جهڙي ڏيک ڏيندا هيا، ميرونائيت پادريءَ جي ڌيءُ هئي. هن جي اڳين شادي مان هڪڙو پٽ پيٽر نالي هيو، جبران ان وقت ٻارهن سالن جو هيو ۽ سندس ننڍيون پينرون ماريانا ۽ سلطانا پڻ ڄاول هيون.

ان سال (1895ع ۾) پيٽر ارڙهن سالن جو ٿيو هيو. هن آمريڪا وڃڻ جي تياري شروع ڪئي، ته جيئن هو پنهنجي مائيجي سي. جو بار هلڪو ڪري سگهي. هو پنهنجي مائيجي سي. کي سندس مزاج ۽ رعبدار شخصيت جي ڪري ڏاڍو پائيندو هيو. پر مائس رحم هن کي پاڻ کان جدا ڪرڻ نه ٿي چاهيو.

ڊالر ۽ سنيون خبرون بچيري ڳوٺ ۾ مسلسل اينديون رهيون. جن مان اها ڳالهه ته روز روشن وانگر ظاهر هئي ته ان سرزمين تي گهڻا موقعا هيا. نيٺ اهو ظي ٿيو ته ماءُ ٻارن سميت پيٽر جي سربراهيءَ ۾ نئين دنيا ڏانهن ويندي ۽ سندس مڙس ڳوٺ ۾ ئي رهندو ۽ پنهنجي خاندان جي جيڪا ٿوري گهڻي ملڪيت هئي، اها سنڀاليندو.

يونائيٽيڊ اسٽيٽس آف آمريڪا ۾ پهچندي هن بوسٽن (Boston) شهر جو رخ ڪيو، جتي بچيري جا ٻيا رهاڪو به ٽڪيل هيا. بوسٽن شهر جي هڊسن (Hudson) گهٽيءَ ۾، شامي ماڻهن جي ننڍي ڪالوني ٺهي وئي هئي، جتي هنن جي سٺي آجيان ٿي.

پرجوش پيٽر جلد ئي ملازمت هٿ ڪري ورتي. هن جڏهن پهرين پگهار گهر آندي، ته سندس خاندان جا ڀاتي خوشي وچان جهومڻ لڳا. هنن جڏهن پئسن جو حساب لڳايو ٿي ته کين يقين نه ٿي آيو. مائس ۽ سندس ٻن پيٽرن به جلد ئي سلائيءَ جو ڪم هٿ ڪري ورتو.

”پيٽر!“ هن جي ماءُ کيس چوڻ لڳي، ”جيڪو موقعو توکي ملي نه سگهيو، اهو تنهنجي ننڍي ڀاءُ کي ملڻ کپي. اسان هن کي سٺي تعليم ڏياريون، ته جيئن هو هڪ عظيم انسان ٿي سگهي.“

جبران خليل جبران هڪ نازڪڙو چوڪرو هيو هن جا وار ناسي، نرڙ اپريل ۽ سندس وڏيون حيرت سان پرپور اڪيون هيون، جن ۾ لبنان جي نظارن جو سحر سمايل هيو ۽ هاڻي اهي اڪيون غور سان نئين دنيا کي پرکي رهيو هيون. هن کي ڏسڻ شرط هر ڪنهن جو پهريون توجهه هن جي اکين ڏانهن ڇڪجي ويندو هيو. پر ان کان وڌيڪ ڪوبه هن جو مشاهدو نه ڪري سگهندو هيو.

سو اهڙيءَ طرح هن جي داخلا هڪ پبلڪ اسڪول ۾ ٿي، جنهن ۾ آمريڪا ۾ رهندڙ مختلف قومن جا ٻار پڙهندا هيا. ان ريت سمورو خاندان وڏي جوش ۽ ولولي سان ڪم ۾ جنبي ويو.

ڪهڙي وڏي ڳالهه هئي جو پلا هتي اوچي ڇت وارو گهر ڪو نه هيو يا صنوبرن جي جهڳٽي مان گذرندڙ تازي هوا، شفاف جابلو واهيون، بچيري واري چشمي جو چمڪندڙ پاڻي، شام (Syria) جو نيرو آسمان ۽ دور نظر ايندڙ سمنڊ هتي ڪونه هيا، پر انهن جي نه هئڻ سان ڪهڙو فرق پيو ٿي! هيءُ اونداهو ڪمرو، چيڪاٽ ڪندڙ ڏاڪڻ، تريفڪ جو گوڙ گهمسان جنهن واديءَ قديمه جي پکين جي لات جي جڳهه ورتي هئي فطرت جون سڀ ڀلايون هنن لاءِ هاڻي ثانوي حيثيت هيون، ڇو جو انهن سڀني ڳالهين کان انڪار خاندان جي ڀلائيءَ جي لاءِ ٿي نه هيو.

پيٽر هاڻي ڪافي اڳتي وڌي چڪو هيو هاڻي نه هو پنهنجو الڳ اسٽور ٺاهڻ جي ڪوشش ۾ رڌل هيو. چوڪرين جي به شادي ٿيڻي هئي، پر جبران هنن جي اميدن جو مرڪز هيو.

جبران پنهنجي آرام پسند، ڌنار پيءُ جي نقش قدم تي ڪونه هليو. هن کي ته تعليم حاصل ڪرڻي هئي. هو ٻين ٻارن کان مختلف هيو، ڇو جو ٻن سالن اندر هو انگريزي مڪمل ڳالهائڻ ۽ لکڻ سکي ويو هيو ۽ آمريڪي ڪتاب پڙهڻ شروع ڪيا هئا.

”خدا هن کي بدنظر کان بچائي.“ هن جي ماءُ بيساختگي، وڃان چوندي هئي. اسڪول ۾ استاد، لبنان جي هن چوڪري ۾ وڏو توجهه وٺڻ لڳا هئا. انهن جي صلاح تي هن جو نالو جبران خليل جبران بدران فقط خليل جبران رکيو ويو، جيڪو اڳتي هلي هن جي آمريڪي دوستن ۾ مشهور ٿي ويو.

ٻن سالن جي سخت جدوجهد کان پوءِ هي گهراڻو ڪافي آسودو ٿي چڪو هيو. غريب پهڙين جي برڪت (Barka) واري زندگيءَ بدران هو ڪافي پيسا گڏ ڪري چڪا هيا. ننڍي چوڪري کي تعليم يافته ڪرڻ وارو خواب به کين پورو ٿيندي نظر ٿي آيو. پيٽر جو خيال هو ته جبران پنهنجي ٻوليءَ ۾ به مهارت حاصل ڪري، سو هن کي واپس بيروت موڪليو ويو، جتي هن جي داخلا ميرونائيت اسڪول ۾ ٿي، جتي هن کي عربي ۽ فرانسيسي پڙهائي ٿي وئي.

پيٽر پنهنجي مائيجي پيءُ کي گذر سفر لاءِ پئسا موڪليندو رهندو هيو.

وٽڪيشن دوران جبران کي پئس ڳوٺ وٺي آيو ۽ کيس گهڻو گهمايائين. هن دفعي پئس ڪافي پراڻا کنڊر به ڏيکاريا. هڪ دفعو وري هي نوجوان لبنان جي جبلن تي رلڻ لڳو. هن

پنهنجي اڃ اجهائڻ لاءِ چشمن مان پاني پيتو. ماڪ م پئل
انگور چني کاڌا ۽ صنوبر ۽ پائين جي وٿن جي مهڪار م ڊگھ
ساه ڪنيا

هن جو دماغ ڪلي ويو. ان ڄاتل سوچون ۽ جذبا هن جي وجود
کي ڌوڏڻ لڳا سج جي ڌيمي روشنيءَ م لپتي هن جون
سوچون واپس ايڏن برڪ گهٽيءَ ڏانهن ٿي ويون. جني خاندان
کي مضبوط ڪرڻ لاءِ پيٽر جتن ڪري رهيو هيو. جتي
چوڪريون ڪنڌ جهڪايون سٺيءَ سان سوبو ڏئي رهيون هيون.
فقط ان لاءِ ته جبران کي زندگي. جاس سڪ ملن

جبران پنهنجي خيال (مود) وارو چوڪرو هيو. جيئن اڳتي هلي
هو پنهنجي مود وارو مرد بنيو سو اهڙن خيالن جي دٻاءُ وقت
هو مارسارڪيز جي پراڻي خانقاهه م پناهه وٺندو هيو مقدس
واديءَ جي ڪناري ان يراني خانقاهه م هو ڪلاڪن جا ڪلاڪ
وينو خيال پڄائيندو هيو. ته ڪهڙي طريقي سان پنهنجي
خاندان لاءِ ڪجهه ڪجي ۽ پيٽر جو بار ڪيئن هلڪو ڪجي
هو اڪثر سوچيندو هيو ته هو آمريڪا واپس وڃي هڪ وڏو
آرٽسٽ ٿيندو. جڏهن هن کي جام پئسا ٿيندا ته هو پنهنجي ماءُ
۽ پينرن کي هتي بچيري م هڪ پرسڪون گهر وٺي ڏيندو ۽
پنهنجي لاءِ اها ويران خانقاهه خريد ڪري. ان کي پنهنجي
خوابن جي نگر م تبديل ڪندو. چئن سالن جي پڙهائي کان پوءِ
هو واپس آمريڪا موٽيو.

جيتوڻيڪ هن پنهنجيون يادگيريون هتي ڇڏيون. پر مقدس
وادي ۽ اهي جبل پيهر ڏسڻ هن جي مقدر م ڪونه هيا. تڏهن

ٻه جواني جي موت کان پوءِ سندس اڪيلي جيئري ڀيڻ ماريانا هن جي لاش کي ان پرانيءَ پرسڪون خانقاهه ۾ دفنايو هيو.

بوسٽن واپس اچڻ کان پوءِ هن کي معلوم ٿيو ته 4 اپريل 1901ع تي هن جي ننڍي ڀيڻ سلطانا گذاري چڪي هئي. ان جوڪريءَ جو ڪمزور جسم ته ٽي بي جا جيوڙا کائي ويا هئا پر سندس روح آزاد ٿي. واپس قديمه وادي جي گلن جي ميدان ۾ پهچي چڪو هيو. هن جي پهچڻ کان پوءِ جلد ئي هن جي ماءُ کي به ساڳي بيماريءَ جي ڪري اسپتال داخل ڪيو ويو.

زندگيءَ ۽ موت جي اهڙي ڪشمڪش ڏسي جبران کي ڏندين آڱريون اچي ويون. ڪجهه ڏينهن کان پوءِ جبران تي اڃا وڌيڪ سڪتو تڏهن طاري ٿي ويو، جڏهن پيٽر سهڪندو ڏاڪڻ تان چڙهي ڪمري اندر داخل ٿيو هيو. هن کي تيز بخار هيو ۽ هو گهڻي تڪليف سان ساهه کڻي رهيو هيو. جبران تي اوچتو ان ڳالهه جو چڻ انڪشاف ٿيو، ته خاندان لاءِ ماني ڳيو ڪمائڻ وارو مضبوط پيٽر به هاڻي وڃڻ وارو آهي. پيٽر جبران کي ٻڌايو ته هو پاڻ کي بيمار محسوس ڪري ٿو ۽ سندس هيءُ ڪهر ان ڄاتل منحوس بيماريءَ جي ور چڙهي ويو آهي، سو جبران پاڻ کي ۽ ماريانا کي بچائڻ لاءِ هتان هليو وڃي. جبران جلد ئي ڊاڪٽر سان مليو، جنهن کيس ٻڌايو ته ٽي بي جو مرض پيٽر کي ختم ڪري چڪو آهي ۽ هو جلد ئي هيءَ دنيا ڇڏڻ وارو آهي. مارچ 1903ع ۾ پيٽر به گذاري ويو ۽ سندن ماءُ ساڳي سال جون جي مهيني ۾ اسپتال ۾ گذاري وئي.

جبران ماريانا سان کڏ ان منحوس جاءِ کي ڇڏي، ڀرسان ئي هڪ چڪي جاءِ ۾ رهن لڳو جتي ماريانا ساڳيو ڀرت جو ڪم

ڪرڻ لڳي. سندس اصرار هيو ته هن جو پيارو ڀاءُ مصوريءَ ۾ اڃا اڪي سڙهي جبران کي پنهنجي اڪيلائي ۾ سمجهي سگهندو. احساس هيو هن محسوس ڪيو ته نه خاندان جي موت ۽ ڏک جو دميوار هن جي پڙهائي هئي، سو هو سديد حياءُ ۽ سچائيءَ جي دٻاءُ هيٺ رهيو. هن ماريانا کي کڻو جواب ڏنو ته هو وڌيڪ ڪونه پڙهندو، پر ماريانا کيس زور ڀريو ته جنهن مقصد خاطر سندس ماءُ ۽ ڀاءُ گذاري ويا آهن، ته هن جو به اهو فرض ٿئي ٿو ته انهن جي خواهش کي هو ڪيئن به ڪري پورو ڪري.

ڏک ۽ پيڙا سڄي حياتي هن حساس چوڪري جو مقدر بڻجي ويا. ان سڄي وايو منڊل هن جي آڏو مسئلن ۽ سوالن جو پندار کڻي کوليو. ان جي ڪري ئي هن جي آڏو جنت جا ميدان پکڙجي ويا. رنگن کي محسوس ڪرڻ واري اک اڃا تيز ٿي وئي. هن جو لاشعور تمام لطيف روشنين ۽ پرچائين سان ڳنڍجي ويو. سندس اندر ۾ نرمي ۽ گداز جا اٿاهه جذبا موجزن ٿيڻ لڳا. هو دير تائين ڪم ڪرڻ لڳو جيئن ماريانا ٽان ڪجهه ٻار هلاڪو ڪري سگهي. ماريانا هن کي مننون ڪندي هئي ته خدا جي واسطي ڪجهه ننڊ ڪر ۽ پنهنجي ڪمزور جسم کي ڪجهه آرام به ڏي، پنهنجي ڦاٿل ڪپڙن جي بجاءِ ڪو نئون وڳو وٺ، پر ان جو هن تي ڪو به اثر ڪونه ٿيندو هيو. هو ته ڪنهن ٻي دنيا ۾ زندگي گهاري رهيو هيو. مصوريءَ جي دنيا ۾ هن اظهار جو جيڪو طريقو ايجاد ڪيو هو سهر ٻي عظيم روڊن (Rodin) هن کي امريڪا جو بليڪ (Blake) چيو هيو. عربيءَ ۾ هن نيويارڪ جي پريس ۾ جيڪو به ڇپرايو ٿي، سو اوڀر ۾ نقل ٿي ڪري ٻيهر ٿي ڇپيو اهڙيءَ طرح نوجوان

جبران ان دنيا ۾ گم ٿي ويو، جيڪا هن جي پنهنجي ڪانه هئي هن جي ساراهه ڪئي وئي، هن تي تنقيد ڪئي وئي، هر هو هيو جو خيالن جي صحرائن ۾ پتڪندو ٿي رهيو.

هنن ٻنهي ڀاءُ پيٽ جو گذر سفر ڏاڍو ڏکيو ۽ غير يقيني هيو. ماريانا ڪپرا سبندي هئي ۽ جبران لکندو هيو، پر عربيءَ جي لکت تي هن کي تمام ٿورا پئسا ملندا هيا. ڪڏهن ته مورگو ڪجهه به ڪونه ملندو هيو. پنهنجي ڊرائنگ ۽ پينٽنگ واري ڪم مان هن کي ٿورو ٽڪو ملندو هيو. هو ڪتابن جا ڪوڙ ٻڌائين ڪندو هيو. ٻين مصورن لاءِ ماڊل طور پڻ ڪم ڪندو هيو. اهي مصور ان جو معاضو کيس رنگن جي ٽيوبن جي صورت ۾ ڏيندا هيا. هن ڪجهه تصويرون وڪيون. هو مسلسل پينسل ۽ برش سان محنت ڪندو رهيو، ان اميد سان ته ان آفاقي زبان ۾ نمائش جيترو مواد ناهي سگهي. 1904ع ۾ هن وٽ ڏيکارڻ لاءِ ويهه تصويرون هيون، پر ڪابه گئلري هن جي تصوراتي ۽ صوفيائين تصويرن جي نمائش ڪرڻ لاءِ تيار ڪانه هئي. جيڪي وڏي جذبي سان، پر ٺهيل ننڍڙيون هيون.

ٽيو ايئن، جو بوستن جو هڪ شاعراڻي صفت ۽ منفرد طبيعت وارو فوٽوگرافر هن نوجوان کي سڃاڻيندو به هيو ۽ پسند به ڪندو هيو. ان پنهنجو اسٽوڊيو کيس نمائش لاءِ ڏنو. جبران تياريءَ لاءِ ڏينهن رات ڪم ڪيو ۽ سخت ذهني چڪتاڻ ۾ به رهيو، ڇو جو کيس احساس هيو ته سندس تصويرن جو تصور ته ڪري سگهجي پيو، پر انهن جي وضاحت ڪرڻ ڏاڍي ڏکي هئي. ڪافي ماڻهو نمائش ڏسڻ آيا. ڪن تصويرن تي تنقيد ڪئي، ڪي انهن تي ڪليا، ڪن تعريف ڪئي، ڪي لاتعلق

رهيا. پر ڪنهن به تصوير جي به قيمت جي پڇا ڪئي ۽ نه ڪنهن خريد ڪئي. نه فقط ايترو، پر ڪنهن هڪ به انهن تصويرن ۾ پنهنجو اتساهه به نه ڏيکاريو. هن جو جذبو، جنهن کي موت اڳ ۾ ئي ٽڪائي وڌو هيو، وڌيڪ مرجھائجي ويو ۽ هو تقريباً اسٽوڊيو جي هڪ ڪنڊ ۾ گوشه نشين ٿي ويهي رهيو.

انهن سڀني ڏسندڙن منجهه هڪڙي عورت اهڙي به آئي، جنهن کي جبران جي تصويرن جي تصويري ۽ مذهبي خوبيءَ ڏاڍو موھيو. هن جو شوق ڏسي جبران هن کي ڪجهه وڌيڪ ٻڌائڻ جي آڇ ڪئي. ايئن ئي هنن جي سڃاڻپ هڪ اڻ لپ دوستيءَ ۾ بدلجي وئي. هن جو تنها روح، جبران جي لاءِ روحاني ۽ اخلاقي اجهو ۽ آتڻ پيو. جبران جي طوفان ۾ گھيريل زندگيءَ جي ٻيڙي لاءِ هن جو وجود لنگر جيان سڄي حياتي ڪم آيو. هن کيس زور ڀريو ته هو سندس مدد قبول ڪري ۽ پڙهائيءَ لاءِ ٻاهر وڃي. هن کيس اتساهيو ته هو انگريزيءَ ۾ لکي. ان سلسلي ۾ هن جي مدد به ڪيائين، جيئن هو ان زبان کي سهڻي نموني سمجهي سگهي. باقي زندگيءَ ۾ هن جو ان عورت، ميري هيسڪل، کان وڌيڪ ويجهو ڪوبه دوست ڪونه هيو. آمريڪا جي شاعرا باربرائنگ جنهن 1925ع کان پوءِ آخر تائين جبران سان گڏ ڪم ڪيو، راقم الحروف کي ٻڌايو ته ميري هيسڪل جي اجازت کان سواءِ جبران پبلشر کي هڪ سٽ به شايع ڪرڻ لاءِ ڪڏهن به نه ڏني. آخري وصيت ۾ جبران هن جواني واري ساڻڻ لاءِ پنهنجي هر شيءِ لکي ڇڏي — پنهنجو اسٽوڊيو، تصويرون، ڪتاب، مطلب ته هر شيءِ ميري

هيسڪل به ڪجهه تصويرون ميسرو بوليٽن ميوزم اف فائن آرٽ نيو يارڪ کي ڏنيون. ڪجهه فاک ميوزم ڪيمبرج کي. ڪجهه بوسٽن ميوزم کي ڏني. باقي تصويرون ۽ اسٽوڊيو جو سمورو سامان هن جي اصلوڪي ڳوٺ بچيري ۾ موجود ڀرائي خانقاه مارسارڪيز ۾ رکرايو. اها خانقاه اڄ به هر خاص ۽ عام لاءِ کليل هوندي آهي ۽ جبران جي شخصيت ۽ ذهانت جو هڪ تاحيات يادگار آهي.

1908ع کان 1910ع تائين پئرس ۾ جبران سينئر مصورن وٽ آرٽ تي ڪم ڪندو رهيو، پوءِ هو بوسٽن موٽي آيو، پر جلد ئي اتان شفٽ ٿي نيو يارڪ ۾ آيو، جتي زندگيءَ جي آخر تائين، 51 ويسٽ 10-اسٽريٽ تي موجود پراڻي ڳاڙهي اسٽوڊيو بلڊنگ ۾ رهيو.

نيويارڪ ۾ رهندي پهرين ڏهن سالن دوران جڏهن پهرين مهاڀاري جنگ هلي رهي هئي، جبران جي مشهوري عربن وٽ، اتر آمريڪا کان ويندي ڏور اوڀر تائين بحيثيت هڪ مصور ۽ ليکڪ جي پڪڙجي وئي. ساڳئي وقت انگريزي ڳالهائيندڙن وٽ هو هڪ ليکڪ ۽ پوءِ مصور جي حيثيت سان مشهور ٿيڻ لڳو. 1918ع ۾ هن پنهنجن مراقبن ۽ فلسفي کي ڪنو ڪري، عربي شاعري ۾ ”المواڪب“ (The Procession، ذِ پروسيشن) نالي سان چيڙايو. ”ذِ پروسيشن“ يعني آبشار هن جي شروعات هيو، جيڪو ”پيغامبر“ (The Prophet) جي صورت ۾ پڄاڻيءَ تي پهتو. پهريون ڪتاب هن 35 سالن جي عمر ۾ ۽ ”پيغامبر“ هن 40 سالن جي عمر ۾ لکيو. 1919ع ۾ هن جو پهريون انگريزي ڪم ”مست“ (The mad man)، 1920ع ۾ ”اڳواڻ“ (Force runner) ۽

1923ع ۾ ”پيغامبر“ جيڪو هن جو هڪ عظيم شاهڪار آهي. شايع ٿيو ”پيغامبر“ هن جي زندگيءَ جو مڪمل نرين اظهار هيو. ان ڪتاب تي جبران ڪافي سالن تائين ڪم ڪيو. لک ۾ سهڻاڻپ، اصلي سوچ ۽ تفڪر ڪري هن ڪتاب کي هڪدم سٺي موت ملي. هن ڪتاب جلد ئي دنيا جي ڪلاسيڪل ادب ۾ حيثيت ماڻي ورتي، جڏهن ته ترجمو ڪيل ”د پروسيشن“ عربي ادب جو وڏو شاهڪار ڪتاب ليکيو ويندو آهي.

جبران ڪڏهن به رعبدار نه رهيو هيو. هن ننڍپڻ کان وٺي گهڻو ڪجهه پوڳيو هيو، سو هو پيڙا کي ڪڏهن به ڏڪيلي نه سگهيو. ان جو حل هن اهو ڪڍيو، ته هن پاڻ کي گهڻو مصروف رکيو. هن بيدردِي سان پنهنجي جسم کان ڪم وٺي لکيو ۽ پينٽنگ ڪئي ۽ ڪنهن ديو جيترو ڪم ڪري ويو. نيويارڪ ۾ هو مڪمل مشيني دور ۽ ان واقف ماحول ۾ اچي پيو هيو. اسٽوڊيو جو دروازو بند ڪري، هو پنهنجي باغي روح جي مقدر سان ويڙهاند شروع ڪري ڏيندو هيو. هن جي هڪ هٿ ۾ برش جي تلوار هوندي هئي ۽ ٻي هٿ ۾ قلم جو پالو هوندو هيو. اها ويڙهه ايسٽائين جاري رکندو هيو. جيستائين مڪمل ٿڪجي سائو ٿي پوندو هيو، پوءِ هو نيويارڪ جي پوائنٽن گهٽ منزلين عمارتن کان نڪري، روسن ۽ مرڪنڊز واشنگٽن گهٽيءَ ۾ هليو ويندو هيو. اها ڪهڻي نيويارڪ جي هيٺين پاسي ڏانهن هئي. اتي ڪونه ڪو عرب موسيقي جو ڳائڻو هن کي راڳ ٻڌائيندو هيو ۽ اتي ڪونه ڪو پنهنجو عرب هن جي آجيان لاءِ نڪري ايندو هيو. ان پنهنجائپ واري ماحول ۾ جتي هن جي وطن جا رهواسي ۽

شاعر رهندا هيا، سي هن کي هڪ بي دنيا وٺي ويندا هيا. اها دنيا جيڪا آمريڪا کان ڪافي پري هئي. ”پيغامبر“ (Prophet) جي شايع ٿيڻ کان پوءِ پنجن سالن تائين هو ذهني پيداوار ۽ شهرت جي بلندين تي هيو. 1926ع ۾ هن جو ٻيو ڪتاب ”ماڻهو جو پٽ“ (Son of Man) شايع ٿيو. ”پيغامبر“ ۽ ”ماڻهو جو پٽ“، انهن ٻنهي ڪتابن تي جبران ننڍپڻ کان وٺي ڪم ڪيو هيو. اهي ڪتاب هن جي وجود جو مڪمل اظهار آهن. اهي لکي، هن ڄڻ پاڻ سان ٿيل وڃڻ پورو ڪري ڇڏيو هيو.

جبران کي هميشه قديمه واديءَ لاءِ تڙپ رهندي هئي، سو هن اها پراڻي ويران خانقاهه مارسارڪيز خريد ڪرڻ لاءِ لهه وڇڙ شروع ڪري ڏني هئي، ڇو جو هاڻي اهو وقت اچي ويو هيو ته هو پنهنجي ڪمزور بدن کي ۽ پنهنجي باغي روح کي باقي زندگيءَ لاءِ آرام ڏي. پر نه، هاڻي جبران پاڻ انهن شين جي بار هيٺان دٻجي چڪو هيو، جن کي هو سڄي زندگي ناپسند ڪندو هيو، جن جي خلاف هن سموري زندگي جهاد ڪيو هيو. شهرت ۽ دولت هن تي وڌيڪ جوابداريون مڙهي چڪيون هيون، جن جي ڪري هو اڃا وڌيڪ ڪمزور ٿي چڪو هيو. جيتوڻيڪ هن پنهنجو گرڻ وڃ ڳوٺ وارو گهر ڇڏڻ کان لنوايو پئي، تڏهن به هن محسوس ڪيو ته ڪمزور دل سان ڪڏوڪڏ هاڻي هڪ ظالم بيماري هن جي جسم کي به کائي رهي هئي. هن پنهنجي ويجهي ۾ ويجهي دوست سان به ان بابت شڪايت جو ڪو لفظ ڪو نه ٻڌايو، نه وري ان درد کي گهٽ ڪرڻ لاءِ ڪي اپاءَ ورتا. جڏهن هن محسوس ڪيو ته هو زندگيءَ جي آخري موڙ تي پهچي چڪو آهي، ته هو گهر ۾

ترسي پيو ۽ لڳاتار ڪم ڪندو رهيو تونئي جو درد هن جي برداشت کان ٻاهر هيو، پوءِ به هن لکيو، تصويرن جا اسڪيچ ٺاهيا ۽ خاموشيءَ سان پيڙا ۽ درد برداشت ڪندو رهيو. ائين جن هن اهو ثابت ڪرڻ ٿي چاهيو ته هو هاڻي ظاهري ڏڪن ۽ يوگنائڻ کان گهڻو مٿي چڙهي چڪو هيو. 9 اپريل 1931 تي هڪ دوست هن سان ملڻ آيو. هن ڏٺو ته بيماري هن کي پيڙهي ڇڏيو هيو ۽ درد جي شدت جي ڪري هو اٿي به نه ٿي سگهيو، پر پوءِ به هن جي چهري تي ڪنهن ٻار جهڙي معصوم مرڪ هئي. هن جي خواهش هئي ته کيس اسپتال منتقل نه ڪيو وڃي. پنهنجن رنگن، برشن، ايزل، تصويرن، ڪتابن ۽ پنن جي وچ ۾ هن مرڻ ٿي چاهيو، پر ٻي صبح جو هن کي اسپتال منتقل ڪيو ويو، جتي 10 اپريل 1931 تي 48 سالن جي عمر ۾ هو گذاري ويو.

اهو سڄو ٻار دل شڪسته ماريانا تي وڃي پيو. هو پنهنجي پياري ڀاءُ جو مڙھ واپس اباڻي ڏيهه کڻائي آئي ۽ جبران جي وڻندڙ جڳهه، ٽڪريءَ جي اوٽ ۾ ٺهيل، قديم خانقاهه مارسارڪيز ۾ هن کي دفن ڪرايو.

تاريخ ۾ بيروت جي بندرگاهه تي ڪنهن جنازي جو اندو ساندر استقبال ڪڏهن به نه ٿيو اهي سڄي ”سام“ ملڪ جا لکڻ ماڻهو پنهنجي ڌرتيءَ جي عظيم ۽ نماني بي ڪي مار سڻ ٿا، اتي اچي ڪڏ ٿيا هيا

واڌين ۽ جبلن جا ماڻهو ڪوٺ خالي ڪري هن جي جنازي جي جلوس سان اچي شامل ٿيا هيا سڄي ملڪ جا وڏا ماڻهو هن

جي ميت جي استقبال لاءِ ايا هيا پر اهو ڏينهن وڏن ماڻهن جو
 ڏينهن ڪو نه هيو، ڇو جو جبران ڪڏهن به ڪنهن وڏي ماڻهو
 کي ڪو نه محيو هيو هو ته عام ماڻهن سان ڳنڍيل هيو ۽ اهي
 عام ماڻهو هزارن جي تعداد ۾ جنازي لاءِ منتظر هيا. قديم
 واديءَ جا نوجوان ڳوٺ ڇڏي بندرگاهه تي آيا هيا، جيئن هو
 پنهنجي جي ميت کي ڪلهو ڏئي، هن کي واپس پنهنجي
 پيدائشي جاءِ ڏانهن کڻي اچن. سموري رستي تي هر ڳوٺ
 وٽان، جتان ميت گذري رهي هئي، عورتن جا هجوم هن لاءِ
 منتظر بيٺا هيا. اهي عورتون گڏوڻن جي شڪل ۾ ايون ٿي.
 سندس اڳيان رداليون (روئڻ واريون) پنهنجي ڌرتيءَ جي پياري
 پٽ لاءِ ماتم ڪندي ٿي آيون. نوجوان ڇوڪريون رنگين رومال
 پايون، رستي تي گلن جي ورکا ڪري رهيون هيون ۽ تيموز
 جي لاڏاڻي تي وڇوڙي جا گيت ڳائي رهيون هيون.

خليل جبران جو "آبشار"

1919ع ۾ جبران پنهنجن دوستن کي ان وقت حيران ڪري ڇڏيو. جڏهن پنهنجي ذاتي خرچ تي هڪ خوبصورت ۽ آرٽسٽڪ ڪتاب "المواكب" (آبشار) شايع ڪرايو. عربي ٻوليءَ جو هي هڪ شاندار ڪتاب هيو.

هن ڪتاب جو پٽو، ٽائپ، تصويرون ۽ جلد بندي صاف ٻڌائي رهيون هيون ته جبران ڪيڏي نه پيار ۽ خلوص سان پنهنجي تخليق پڌري ڪئي هئي.

عربي هڪ سگهاري ٻولي آهي، جنهن ۾ لفظن جو وڏو ذخيره ۽ انهن جا انيڪ رنگ آهن. ٻڌندڙ جي ڪنن تي جڏهن هن زبان جا نفيس ۽ رنگين سر پوندا آهن ته هو جهومڻ لڳندڙ آهي.

ڪوبه ماڻهو جڏهن عربي زبان جي ڪنهن محفل ۾ هجي، پوءِ اها چاهي نظم جي هجي يا نثر جي، هو ڏسندو، ته ڪيئن نه ٻڌندڙ جملن جي ترنم تي جهومڻ شروع ڪري يا ڏين "آواز" ۾ جبران عام مروج طريقن کي ڇڏي، جملن جي موسيقيت ڏانهن ڪهڙو لڙي ويو آهي نصيب آريدا نالي ڏاڍاري شاعر هن ڪتاب جو مهاڳ لکيو هيو. هو لکي ٿو:

هڪ جهونو ڏاهو ۽ دانشور جيڪو دنياداري جو ماهر ۽ تجربڪار هيو. هڪ دفعي شهر ڇڏي جهنگ پاسي گهمڻ نڪتو. ٿڪجي پيو ته جهنگل ڪناري هڪ پٿر کي ٽيڪ ڏئي ويهي رهيو. ايتري ۾ هڪ اکهاڙو نوجوان، اس جي ڪري تامي جهڙي بدن سان، هٿ ۾ بنسري ڪنيون، جهنگل کان نڪتو ۽ وڏي لاپرواهي سان ڏاهي جي ڀرسان اچي ويهي رهيو. ويٺي ويٺي هنن غير رسمي طور هي مڪالمو شروع ڪيو.

دانشور پڪن دليلن سان ۽ دانائيءَ سان پريور ٺڪتا بيان ڪرڻ لڳو. جن ۾ مايوسيءَ جو عنصر ظاهر هيو. پر نوجوان جي بيان ۾ ڪائناتي وحدانيت جي ايتار ٿيل هئي.

هن ترجمي نگار (انگريزي مترجم) جي نظر ۾ هيءَ شاعري جبران جي لاشعوري آتم ڪهاڻي آهي: جبران جيڪو ڏانءَ هيو، جيڪو عمر کان اڳ ۾ ئي پڇي راس ٿي چڪو هيو، ۽ جبران جيڪو باغي رهيو، جنهن جو ڪائنات جي سڀني وجودن جي ابتڙ ۾ پختو يقين هيو، ۽ جبران جيڪو سادي زندگيءَ ۾ ذاتي آزادي، جيڪا ڪائنات ۾ موجود سڀني شين سان هڪ اهڪ هجي. اهڙي زندگيءَ لاءِ تڙپندڙ رهيو. ان ذاتي طور تي ان ڪانه جو قائل اهيان ته هن ڪتاب کي سفير جي طور تي سڏيو وڃي. هر پڙهندڙ پنهنجي ساغر آهر هن مان امرت اوتي پيئي، جنهن سان هن جي جذباتي ۽ ذهني اڄ لهي سرڪهي. جبران جيڪو پاڻ قلم توڙي برش جو ماهر هيو، انهن پنهنجي اظهار جي ذريعن کي نامياتي سمجهي غير طريقي اظهار — بانسري جي آلاپ — يا روحاني جوهر ۾ پناهه ورتي هئي.

جنهن به خليل جبران جي زندگيءَ جي باري ۾ پڙهيو هوندو.
اهو قديم وادي ۽ مار-سارڪيز جي پرسڪون ماحول لاءِ هن
جي تڙپ کان واقف هوندو. هاڻي پڙهندڙ فطرت جي باغی
نوجوان جي فلسفي کي هنن ستن مان سمجهي سگهي ٿو.

بس دوست، مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!

وساري ڇڏ سڀ درد ۽ دارون

انسان ذات انهن گيتن جيان آهي

جيڪي ننڍڙي واهي جي لهرن تي لکيل هجن

زندگيءَ جي هجوم ۾ انسان هڪ پئي کي ڌڪيليندا

هميشه بيڪار، خواهمخواه جي بحثن ۾ الجھيل احتجاج

ڪندا

۽ ڪڏهن به ختم نه ٿيندڙ ويڙهه وڙهندا رهن ٿا.

آخر ان ۾ ڪهڙي چڱي ڳالهه آهي، خدا را، مون کي به ته ٻڌا،!

جيستائين زندهه وڃي مئل سان ملن،

انسان تيستائين خواهشن جي ڪري شڪست کاڌل رهندو،

انڌي ڪوئي وانگر،

جيڪو اوندھ ۾ ٻي ڪوٽيندو رهندو آهي،

جيئن هو ڪوريٽڙي کي ڦاسائي سگهي،

پر رهندو هو پاڻ ان جي چار ۾ ڦاسي تائين ڦٽڪندو رهندو

آهي.

اهڙيءَ طرح دانشور جبران، جيڪو نرم دل و ڪريل ۽ تٽل

آهي، شڪستگي سان پنهنجو آخري انجام اڳ ۾ ئي ٻڌائي ٿو

جيڪڏهن مون کي زندگيءَ جا ڏينهن پهر گذارڻ لاءِ ملن

تہ آء جیڪر اهي جهنگل ۾ گذاريان.
 پر حالتون اسان کي سوڙهن ۽ پٿرائن رستن تي
 هلڻ لاءِ مجبور ڪن ٿيون.
 مقدر ۾ جيڪو لکيل آهي. اهو اسان بددعائي نه ٿا سگهون.
 جڏهن ته ڪمزوري اسان جي خواهشن ۽ ارادن تي
 غالب رهندي ايندي.
 ۽ اسان پاڻ کي ڪو به دڙسائون. سڪا وٺڻ هوندا آهن.
 اهڙيءَ طرح مقدر جي مدد ڪندا آهيون.
 جيئن اهو اسان جي وجود کي بيزهي ختم ڪري سگهي.

”آبشار“ بابت

خليل جبران انساني سماج جي قاعدن قانونن ۽ رسمن رواجن تي گهڻو غور فڪر ڪندو رهيو هيو. جبران محسوس ڪيو، ته سماج ۽ رهڻي ڪهڻي بابت ڪوڙي ڏيکاءُ اڪثر ماڻهن کي سچ کان گهڻو پري ڪري ٿي ڇڏيو. ان رهڻي ڪهڻي جو ڪوڙي شان شوڪت ڪن ماڻهن ۾ وڌائي پيدا ٿي ڪئي ۽ ڪي غريب بي عزتا ٿي ٿيا. هن جو خيال هيو، ته ڪو به انسان ايسٽائين انفرادي طور تي زندگي، مان مڪمل لطف حاصل نه ڪري سگهندو ۽ نه وري فطرت جي اصولنن مان مزو ماني سگهندو. جيستائين هن جو قريبي ساٿي انسان پنهنجي مقصد حاصل ڪرڻ جي لاءِ لالچ ۽ لوپ ۾ مبتلا هوندو ان سڄي احساس کي اجاگر ڪرڻ لاءِ خليل جبران به تاحيات ڪردار چونڊيا: پهريون ڪراڙو، هڪ دانشور جي روپ ۾، جنهن جي چيلڊر جي ڇڪي آهي، هو شهر ۾ رهي ٿو ۽ انسانن جي ٺاهيل قانونن، رسمن رواجن ۽ ڪرپشن هٿان حياتي ۾ خوار ٿيندو رهيو. آخر ۾ هو ٽڪي ڪري شهر ڇڏي ٿو ۽ ڏکندڙ قديم سان شهر کان ٻاهر نڪري پوي ٿو، جيئن ٻاهر جهنگل ۾ فطرت جي ويجهو رهي ڪري، ڪجهه سکون ماني ۽ مراقبو ڪري سگهي. اتي هن جي ملاقات ٻئي ڪردار سان ٿئي ٿي، جيڪو نوجوانيءَ واري روپ ۾ فطرت سان ڪڏ ڪڏاري رهيو آهي. نوجوان کي هڪ جوان جو روپ ڏنو ويو آهي، جيڪو

خوبصورت ۽ مضبوط هٽڪاٽ راز ۾ آهي هن جي ائين ڪندڙ
فطرت جي اصل روپ کي ڏٺو آهي جنهن ۾ وڻ ٿن، جبل،
واديون ۽ شفاف نديون آهن. هن جي جسم صاف هوا ۾ ساهه
ڪنيا آهن ۽ هن جا ڪن فقط جهڙن جا آواز ۽ پکين جي
چهار ٻڌڻ تي ۽ سرءُ جي سرسراھٽ واري هوا جي آواز کي
ٻڌڻ تي هريل آهن.

جيئن ئي ٻئي ملن ٿا، ته نوجوان جي هٿ ۾ هڪ بانسري آهي،
جنهن سان هو فطرت جي لافاني حسن کي موسيقيءَ جي لهرن
سان آڌرڀاءُ ڪرڻ جي تياري ۾ آهي، پر پوءِ نوجوان ۽ دانشور
يعني ڪراڙپ ۽ نوجواني ٻئي گڏجي ويهن ٿا ۽ زندگيءَ جو
موضوع تي کليل نموني بحث ڪن ٿا. دانشور جو اهو اصرار
رهي ٿو، ته اهو سماج جيڪو شهرن جي پيداوار آهي اتي فقط
برائي ۽ تڪليف ئي انسان جو مقدر بڻجن ٿيون. جڏهن ته
نوجوان جو اهو اصرار رهي ٿو، ته زندگيءَ جيڪڏهن فطرت
جي ويجهو رهي ڪري گذارجي ته دل کي سچو لطف ملندو ۽
هن جي دل خدا جي ڏنل سموري اڻ مٽي خوشيءَ جي مرڪز
بڻجي ويندي.

هنن ٻنهي جي بحث مباحثي دوران خليل جبران زندگيءَ، موت
۽ مذهب بابت ايتار ڪري ٿو. هن جي چوڻ جو اهو مقصد
ڪونهي، ته هروڀرو سڀ ماڻهو شهري زندگيءَ ترڪ ڪري،
جهنگن ۾ وڃي رهن، پر هن جو بنيادي مقصد اهو آهي ته
خوشي حاصل ڪرڻ لاءِ هڪ سادي اصول تي اسان جي نظر
رهي. جيئن انسان بهتر طريقي سان زندگيءَ گذاري سگهي ۽
سماج جي هروڀرو جڙتو. اصولن کان پاڻ کي آڄو ڪرائي

سگهي ۽ جيتري قدر ممڪن هجي بهراڙي، ۽ فطرت جي
تازگي، ۽ سڪون واري ماحول کي پنهنجو ڪم ۽ جبران ۽
جڻڪ نشاندهي ڪري ٿو. زندگي جي اهڙي مڪمل صورت
کي، جيڪا فقط انهن ماڻهن جي دليين ۾ واسو ڪندي، جيڪي
ڌرتيءَ جي بلڪل ويجهو هوندا.

Courtesy to

A Treasury of Kahlil Gibran
Edited by Martin L. Wolf
Translated from the Arabic
By Anthony Rizecallah Ferris

آبشار

پر فریب دنیا

دانشور:

هيءَ دنيا ڇا آهي؟ هڪ مي خانو.
وقت جنهن جو مالڪ به اهي ته ساقِي به،
اهو فقط انهن کي پياريندو آهي،
جيڪي تِل خوابن جي نشي ۾ مدهوش هوندا آهن.
اهڙا خواب جن جي ڪا تعبير ڪانه هوندي آهي
اکثر انسان دنيا جي مي پي ڪري اينن ڊوڙن ٿا.
ڄڻ اهي خواهشن جا انڌا ڪهڙا هجن.
انهن مان جڏهن ڪي عبادت ڪن ٿا ته ان ۾ به ڏيکاءُ هوندو آهي،
پيا وري دولت جي حصول ۾ پاڳل ٿي پون ٿا
هن ڌرتيءَ تي ڪي ٿورا انسان هوندا،
جيڪي زندگيءَ مان لطف اندوز ٿين ٿا،
۽ فطرت جي عطا ڪيل بي بها نعمتن مان ڪڪ نه ٿا ٿين
يا وري زندگي جي وهندڙ شفاف آبشارن کي پيالي ۾ بند نه ٿا ڪن،
جنهن جي سطح تي هنن جا خيال لڏندا ۽ ترندا رهن ٿا
اهڙي نفسانفسيءَ واري دور ۾، جيڪڏهن اتفاق سان،
ڪو پاڪيزه روح تو سان گڏجي وڃي
ته وڏي عجب جهڙي ڳالهه ٿيندي،
ته ههڙي زورائتي برسات ۽ آسمان تي چانيل گهنگهور ڪهڙائين مان
اهڙي چنڊ کي ظاهر ٿيڻ جو موقعو ڪيئن مليو؟

— آبشار —

نوجوان:

پيلي ۾ ڪو به موبهارو ڪونهي،
بوءِ چاهي اهو نشي جي ڪري هجي يا ڪنهن فريب جي ڪري
ڪارا ڪڪر جڏهن ننڍي واهيءَ جي چمڪندڙ پاڻي مٿان
پنهنجو پاڇو وجهندا آهن.
ته اهي ڪنهن به چڪتاڻ ۾ منجهيل ڪونه هوندا آهن

پر انسان سدائين ڪنهن نه ڪنهن علاج لاءِ
واجهاڻيندو رهندو آهي،

ڪنهن پارڙي جيان، جنهن جي ٿڃ ڇڏائي
ته اهو بار ما، جي جاسي، سان خبري هوندو
سو انسان اڃا تائين دنيا سان چنڀريو پيو هوندو،
جيستائين موت هن کي پنهنجي پاڪر ۾ پري وٺي

سو دوست! مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ،
ڇو جو راڳ جي ڇانو ڏاڍي ٿڌيري آهي،
۽ بانسري جي آلاپ زندهه رهندو،
جڏهن ته دنيا جا فريب مرجھائجي، ختم ٿي ويندا.

ڇڻائي ۽ نڪاڻو

دانشور:

انسان جي اندر ۾ موجود ڇڻائيءَ کي کليل رستو ڏيو،
جيئن اها چوڏس پڪڙجي وڃي خوشبو جيان،
۽ برائيءَ جو نڪاڻو ته ويرانين ۾ هڻڻ کپي.
وقت تاش جا پتا ڪجهه لمحن لاءِ ورهائي ٿو،
۽ پوءِ بادشاهه ۽ غلامن کي الڳ الڳ ڪري ڇڏي ٿو.

ڪڏهن به ايئن نه چئو، ”ڏسو! ڪيڏو نه بزرگ ماڻهو وڃي پيو!“
نه ئي ايئن چئو، ”هو ڪيڏو نه طاقتور فاتح آهي!“
جڏهن ته بهترين انسان، پٺيان ڏٺ ۾ شامل هوندا آهن،
جيڪي ڌنار کي پنهنجو اڳواڻ مڃي هلندا رهندا آهن.

نوجوان:

جهنگل ۾ ڪو به ڌنار نه هوندو آهي،
نه ئي ڪو ڌڻن کي ڌار ڪرڻ وارو.
بهار ۽ سيارو هڪ ٻئي جا دشمن ناهن،
هر ڪو پنهنجي منڍ ۾ فقط پنهنجو ڪردار ادا ڪندو آهي

سو دوست، مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!
ڇو ته راڳ من کي ڌنار جيان قابو رکندو آهي،
۽ بانسريءَ جي آواز جو درد،
انسان ذات جي گهڻين پيڙهين کان پوءِ به موجود رهندو

— آڻشار —

زندگي ۽ ڏک

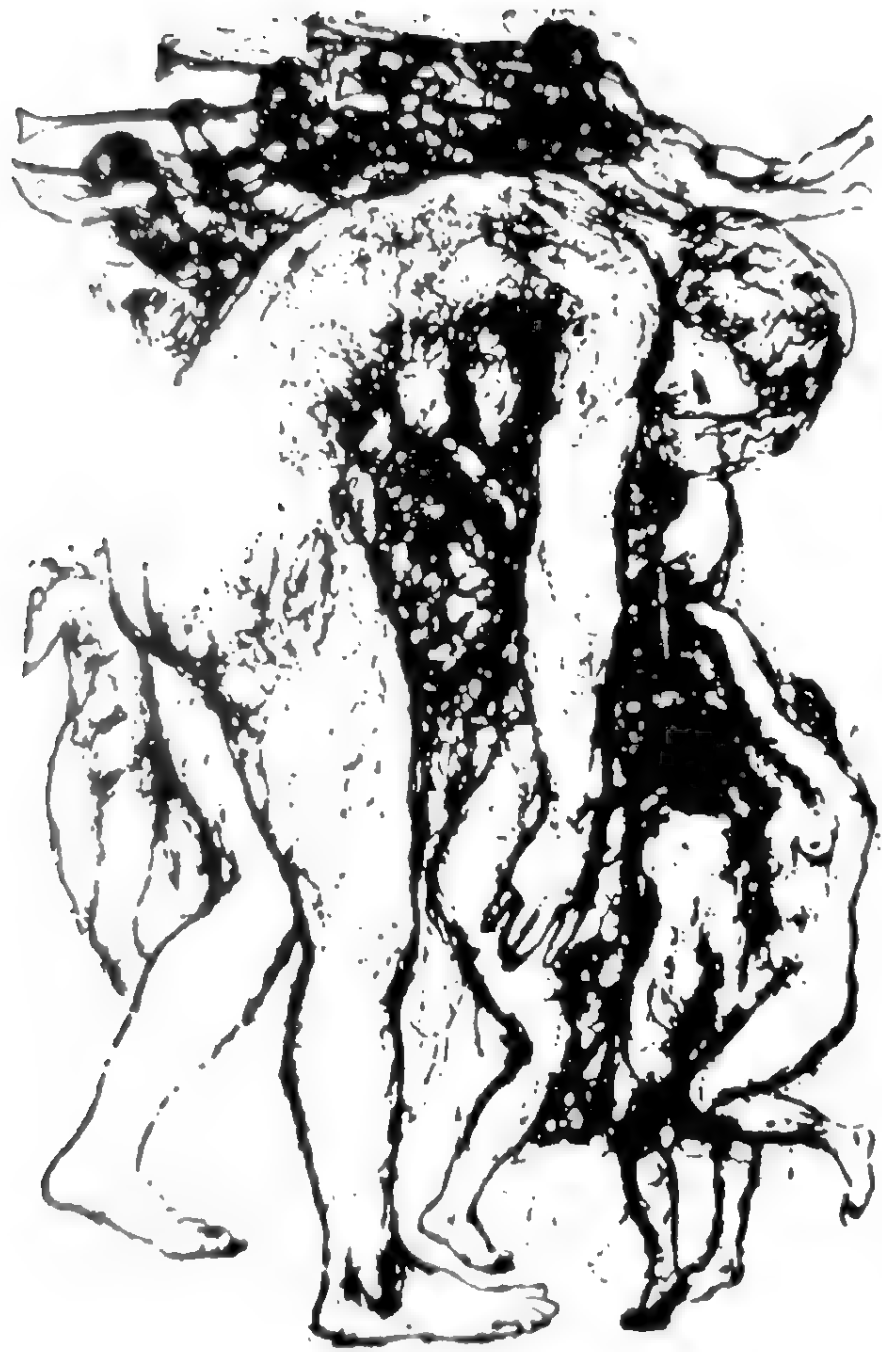
دانشور:

زندگي بيقرار قتل نند جيان آهي،
جنهن ۾ اسين پنهنجين خواهشن جي آڌار تي خواب ڏسون ٿا
سو ازلي غمگين روح پنهنجا ڏک لڪائي پوڳي ٿو،
جڏهن ته زنده دل نچي، ڳائي سڀ ڪجهه ظاهر ڪري ٿو.

نوجوان:

جهنگل ۾ ڪو به ڏک ڪو نه ڪندو آهي،
نه ئي ڏک جي ڪري حقير ليکيو ويندو آهي.
هرڻ جڏهن مڪڙيون کائڻ ايندا آهن ته به،
پيار ۽ پنهنجائپ سان، انهن سان سرگوشيون ڪندا آهن.

سو دوست، مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!
چڏ ته پلي راڳ ڏک کي مٽائي ڇڏي،
۽ بانسريءَ جو آلاپ ايستائين زنده رهندو،
جيستائين ماضي، مستقبل ۾ ملي وڃي

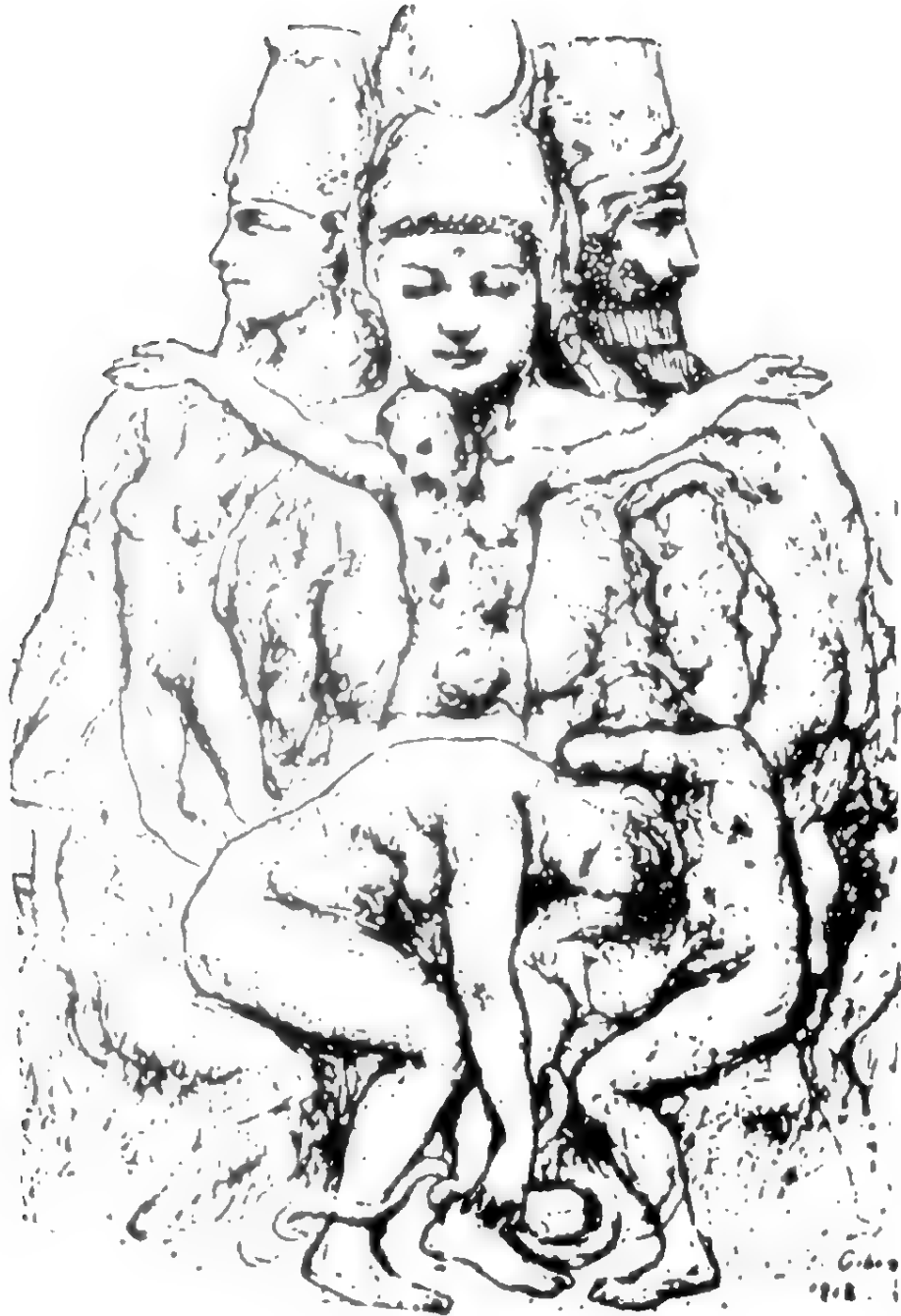
مذهب

دانشور:

مذهب هڪ سٺي ڪيڙيل زمين جيان آهي،
جنهن ۾ خواهشن جي ٻوٽن کي پوکي، پاڻي ڏنو ويو آهي.
سو ماڻهن مان ڪن کي ته جنت جي آس آهي،
۽ ڪي وري دوزخ جي باهه کان ڊڄن ٿا.
ڇا ائين نه آهي ته انهن خدا جي عبادت فقط ان ڪري ڪئي،
جو قيامت جي ڏينهن سندس چڱا عمل ڳڻي سگهجن؟
۽ سندن توبه جو مقصد به اهوئي هيو،
جيئن آخرت ۾ ڪجهه وڌيڪ حاصل ڪري سگهن.
اهو ته ائين ٿيو جڏهن مذهب روزمره جي ڪاروبار جو هڪ حصو هجي.
جيڪڏهن انسان ان کي نظر انداز ڪن ته نقصان ۾ ويندا،
جي ان جو خيال ڪندا ته کين فائدو رسندو.

نوجوان:

فطرت ۾ ڪوبه آخري ڏينهن ڪونهي،
نه ئي ڪا پوائنٽي، غير يقينيءَ واري ڪيفيت آهي.
لاٽيون لنونڊڙ پکين کي ڪابه پڪ نه هوندي آهي
نه سچ جي، نه رحمت جي، نه ڏک جي.
انسان نسل در نسل اچن ٿا ۽ ختم ٿي وڃن ٿا،
ايئن جيئن رات ۾ پاڇا.
طحي کان پوءِ عقيدو مستحڪم ڪو نه رهيو،
نه ئي عيسيٰ کان پوءِ ڪا روشني رهي.

انصاف

دانشور:

ڌرتيءَ تي انصاف جي غلط استعمال جي ڪري،
جن به جيڪر رڙيون ڪري روئيندا.
مثل جيڪڏهن انصاف جي شاهدي ڏيڻ اچن.
ته اهي به دنيا جي انصاف پسنديءَ تي کلندا

واھ! عجيب انصاف آھي،
ننڍن ڏوھارين کي ته قانون مطابق جيل يا موت جي سزا ڏيون ٿا،
جڏهن ته وڏن ڏوھارين کي دولت ۽ عزت به ڏيون ٿا
۽ انهن آڏو احتراماً جھڪي به پئون ٿا.

گل جي چوريءَ کي ته اسين ڪمينائپ سمجهون ٿا،
پر جيڪو سڄو فصل ڀيلي وڃي ٿو،
ته اها سندس بهادري ليکجي ٿي.
جسم جو قاتل ته ڦاهيءَ چاڙهيو وڃي ٿو،
پر روح جو قاتل آزادي سان گهمندو رهي ٿو.

نوجوان:

جهنگل ۾ ڪوبه انصاف ڪونهي،
نه وري اتي ڪا سزا آهي.
جڏهن وڻ پنهنجو پاڇو ڌرتيءَ تي وجهندا آهن،
ته ان کان مرضي ڪونه پچندا آهن.

ڪڏهن ڪنهن صنوبر جي وڻ کي ايئن چوندي ڪونه ٻڌو آهي،
ته ”اها قانون جي خلاف ورزي آهي.“
جڏهن به سچ جي گرم روشني ظاهر ٿيندي،
ته انسانن جو هٿ ٽوڪيو انصاف شرم وچان،
برف جيان ڳري ويندو.

دوست، مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!
ڇو جو راڳ دل لاءِ نرم دل قاضي آهي.
۽ بانسري جي فرياد زندهه رهندي،
توڻي جو پڇتاءُ ۽ ڏوهه جو خاتمو اچي ويندو.

خواهش ۽ حق

دانشور:

حق مضبوط قوت ارادي سان وابسته آهن،
جيڪي روح مضبوط آهن، اهي پنهنجي حڪميت قائم رکن ٿا
۽ ڪمزور پاڻ کي تبديل ڪرڻ لاءِ ٻڌل آهن،
اها تبديلي پوءِ چاهي پلي لاءِ هجي يا ٻري لاءِ.
اهڙيءَ طرح ڪمزور خواهشون
حالتن جي تيز هوائن جي آڌار تي پولارن ۾ گم ٿيو وڃن.

پوءِ ان کان انڪار نه ڪر ته ڪا روح جي خواهش
ٻانهن جي قوت کان وڌيڪ آهي.
۽ ڪمزور فقط اهي حقير منزلون ماڻي سگهندا آهن،
جن ۾ ڪوبه جوکو يا خطرو ڪونه هوندو آهي.

ڏس! شينهن جي بوءِ جي ڪري
بگهڙ جا ٻچا ان جي غار کان به پري رهڻ لاءِ مجبور آهن
توڻي جو غار جا مالڪ ٻاهر جهنگل ۾ ويل هجن،
۽ اتي هجن ئي نه.

ساڳيو حشر ڪجهه پکين سان به آهي،
اهي پنهنجي ڀرن جي آڌار تي آڪاش ۾ آزاد اڏامن ٿا،
پر پوءِ به کين باز جو خوف آهي،
توڻي جو اهو باز ڪنهن جبل جو چوٽيءَ تي مري رهيو هجي،
پر مرندي به هو پنهنجي نسل جو غرور برقرار رکندي ٿي آيو.

نوجوان:

فطرت ڪنهن به ڪمزور کي برداشت ڪانه ڪندي.
نه وري ڪنهن کي دهشتگردي جي اجازت ڏيندي آهي
جڏهن ڪو شينهن گجگوڙ ڪري
پنهنجي موجودگي جو احساس ڏياريندو آهي.
ته جهنگل ۾ ان گجگوڙ جو ڪوبه اثر ڪونه ٿيندو آهي

انسان جي خواهش ڪنهن نرندڙ پاڇائنن جيان آهي.
جيڪو هن جي من ۾ ايندو ئي بهي سو جيئن هو پاڻ ڄاڻي ٿو.
۽ انسان جا حق، ايندو ئي لتاڙجن ٿا.
ڇڻ اهي خزان ۾ چٽيل پڻ هجن

بس دوست، مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!
راڳ روح کي هڪ مضبوط قوت ارادي ڏي ٿو.
۽ بانسري جي گونج پوءِ به رهندي،
جڏهن سج لهي وڃڻ کان پوءِ خاموشي ڇانئجي ويندي.

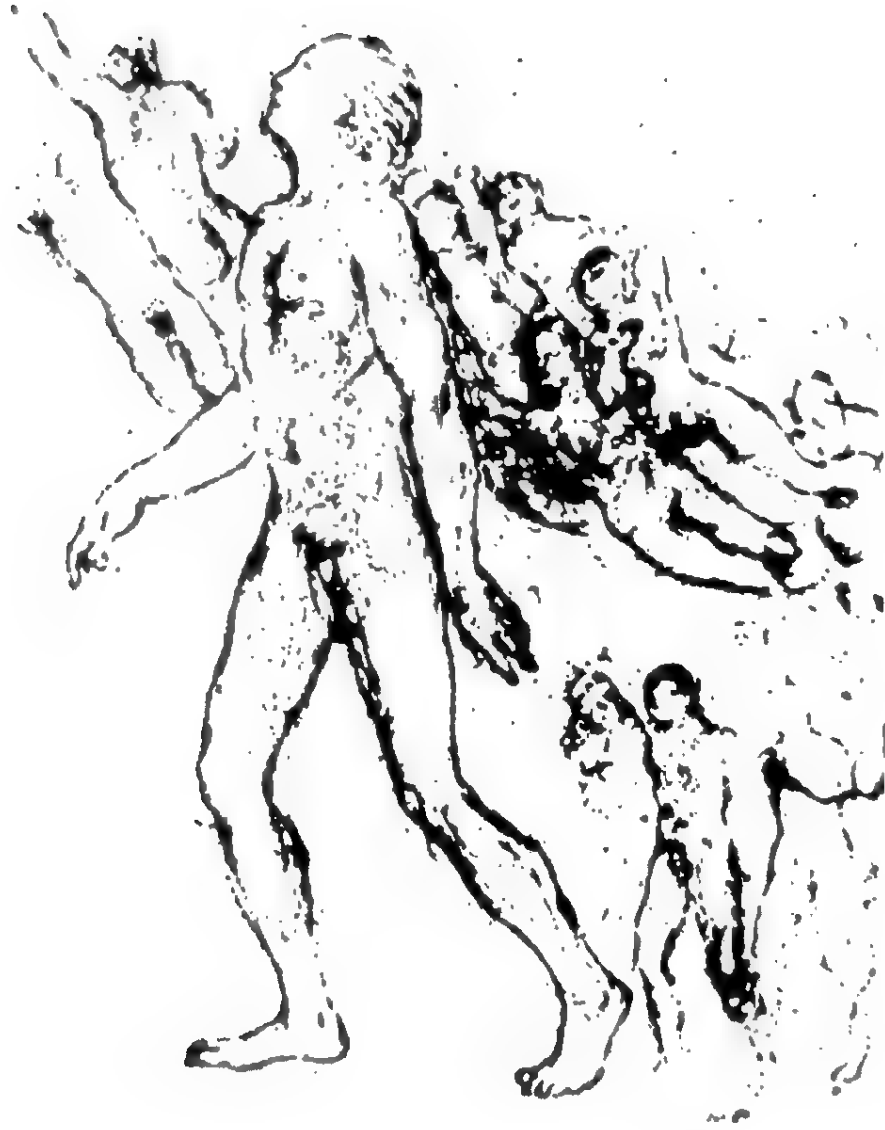
سائنس ۽ ڄاڻ

دانشور:

علم جي سکيا دوران ڪيئي رستا ملن ٿا،
انهن رستن جي شروعات جي ته اسان کي ڄاڻ آهي،
پر انجام کان اڻ ڄاڻ آهيون.
اصل ۾ وقت ۽ قسمت ئي رستو مقرر ڪن ٿا،
جڏهن ته اسان رستي جي وڪڙ کان اڳتي
ڪجهه ڏسي ئي ڪونه ٿا سگهون.

بهترين علم الهامي ئي هوندو آهي،
جنهن کي به اهڙو علم عطا ٿئي هو،
اهو دنيا جي مسخرن اڳيان ڪونه جهڪندو،
ثابت قدمي سان ۽ شاهائي انداز سان اڳتي وڌندو رهندو،
توڻي جو هو ڌڪاريو ويندو
۽ هن دنيا جي ميلي ۾ هو اڪيلو ئي رهندو.

اهڙو ئي هڪ پيغامبر نمودار ٿئي ٿو،
مستقبل جي سوچ جي لباس ۾ ويڙهيل سيڙهيل،
اهڙن ماڻهن جي وچ ۾،
جيڪي قديم، دقيانوسي روايتن ۾ ڦاٿل آهن،
۽ اهي هن جي آندل تحفي کي سمجهي ئي نه ٿا سگهن.

هو هن زندگيءَ لاءِ ڌاريا آهن
 انهن سڀني لاءِ ڌاريا آهن،
 جيڪي هن تي الزام هڻن ٿا يا تعريف ڪن ٿا
 چو جو هن جي هٿ م سچ جي اماڙي آهي
 جڏهن ته ان اماڙي کي سچ جي شعلي ڪافي ساڙي ڇڏيو آهي
 هو تمام گهڻو مضبوط آهي،
 جڏهن بظاهر ڪمزور ۽ نمائو نظر اچي ٿو،
 هو انهن سڀني کان گهڻو پري آهي،
 جيڪي بظاهر هن جي ويجهو آهن، يا گهڻو دور آهن

نوجوان:

انسان ذات جو موجوده علم،
 زمين مٿان چانيل ڪوهيٽڙي جيان آهي،
 جڏهن افق کان سچ جو سچ نڪرندو ته
 انهيءَ جي ڪرڻن جي تاءُ ڪري
 اهو ڪوهيٽڙي جو ڌنڌو ختم ٿي ويندو

آزادي

دانشور:

ازاد انسان هن ڌرتيءَ تي پنهنجي لاءِ پاڻ مصيبتون گهڙي ٿو،
۽ پنهنجي قيد لاءِ پاڻ ئي زندان جوڙي ٿو
هن کي جڏهن پنهنجن عزيزن کان چوٽڪارو ملي ٿو
ته هو وري پنهنجي سوچ جو غلام بڻجي وڃي،
۽ پيار جي ڇهه لاءِ تڙبي ٿو.

نوجوان:

جهنگل ۾ ڪوبه آزاد انسان ڪونه ٿو رهي،
نه ئي اتي ڪو مسڪين غلام هوندو آهي
عزت هڪ ڪوڙو دوکو آهي،
ايئن جيئن لهرن جي مٿان چر هوندي آهي.

بادام جو وڻ جڏهن گلن سان ٽنڊري پوندو آ،
۽ وڻ هيٺان بينل گاهه تي گلن جي ورکا ٿيندي رهندي آهي،
ته بادام جو وڻ ڪڏهن به پنهنجي وڏائيءَ جي
دعويٰ ڪونه ڪندو آهي،
۽ نه وري گاهه کي انهن گلن جي آجيان ڪرڻ ۾
گهٽتائي محسوس ٿيندي آهي.

خوشي ۽ اميد

دانشور:

خوشي اهو پراسرار راز آهي،
جنهن جي جستجو صدين کان جاري آهي،
پر جيڪڏهن اتفاقاً اها ملي ٿي،
تہ بہ من اندر چيڙائپ پيدا ڪري ٿي،
جيئن ڪا جابلو ندي، صاف شفاف پاڻي کنيون
جبلن کان تيزيءَ سان ميداني علائقي ۾ ايندي آهي،
پر اتي پهچڻ سان اها ڊري ٿي ويندي آهي
۽ سندس پاڻي بہ گدلو ٿي ويندو آهي.

انسان تڏهن ئي خوش هوندو آهي،
جڏهن هن جو اتساهہ بلندين تي هوندو آهي.
مقصد حاصل ٿيڻ شرط هو ٿڌو ٿي ويندو،
۽ هن جي دل ۾ وري ڪن ڏورانهن خوابن لاءِ
تڙپ پيدا ٿيندي

جيڪڏهن ڪٿي توکي ڪو انسان خوش نظر اچي،
جيڪو سڄي انسان ذات جي فطرت جي ابتڙ
پنهنجي حال تي خوش هجي،
تہ پوءِ خدا را هن جي نرواڻ ۾ دخل نہ ڏجان!

نوجوان:

جهنگل ۾ توکي اميد ڳولي به نه ملندي،
نه ئي اتي ڪا وحشتناڪ نا اميد ظاهر ٿيندي.
نيٺ جهنگل جو ڌڙڻ لاءِ واجهائي،
جڏهن ته اهو ”ڪل“ جو مرڪز آهي.

چو ڀلا ڪو جهنگل ۾ اميد جي ڳولا ڪري،
جڏهن ته فطرت جو سمورو مقصد اتي موجود آهي،
چو ته اميد به ته هڪ علاج آهي،
ايئن جيئن آشيانو، دولت ۽ مشهوري به وقتي علاج آهن.

مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!
چو جو راڳ شعلو به آهي، ته روشني به،
۽ بانسري جي آلاپ ۾ پيڙا رهندي،
پوءِ ڀلي ڪو سُست ماڻهو ان کي سمجهي يا نه.

شائستگي

دانشور:

شائستگي، سڀيءَ جي ان چمڪندڙ کوبي جيان آهي،
جنهن اندر قيمتي موتي ناپيد هوندو آهي
اهڙوئي بظاهر شائسته ماڻهو
پنهنجي ڀاءُ جي غم کان به لاپرواهه هوندو آهي.

پر جڏهن توکي ڪو اهڙو ماڻهو ملي،
جيڪو طاقتور به هجي ۽ مهذب به،
ته پوءِ خدا را ان شاندار انسان کي پنهنجي اکين ۾ جاءِ ڏي،
ان جو خاصيتون ايتريون واضح هونديون
جو انڌو به محسوس ڪري وٺندو.

نوجوان:

جهنگل ۾ ڪوبه ايترو شائسته ڪونه هوندو آهي،
جو ڪنهن پرمتڙي، ڊچندڙ ڪانئر وانگر لڳي،
اتي ڪانهن جو ٻوڙو به صنوبر جي ديو قامت وٺڻ ڀرسان
شان سان بيٺو هوندو آهي.

مور کي جيڪڏهن چمڪندڙ نيري ڳچي آهي،
ته به هو پنهنجي خوبصورتِيءَ کان بي خبر آهي.

— آڀشار —

هن کي اهو به اندازو ڪونهي .
ته هو ڪيڏو نه موهيندڙ ٿو لڳي

بس يار! مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاء!
چو جو راڳ ڪمزورن کي راحت ڏيندو آهي،
۽ بانسري جي آلاپ جو درد،
ڪمزور ۽ طاقتور کان وڌيڪ پائدار هوندو.

پيار - 1

دانشور:

صليبي جنگجوئن جو جاه و جلال،
کنهن کي به ياد کونهي،
پر وقت جي اختتام تائين شايد ئي،
اسان پنهنجي دل گهرئي يار کي وساري سگهون.

هڪ فوجي جي دل ۾ اسان کي،
فقط هڪ کوس گهر جي تصوير ملندي،
پر قيس جي دل اندر ته پنهنجي جان جگر جو
پاڪيزه مندر جڙيل آهي.

زور واري فتح آخر ۾،
خورائي واري شڪست ۾ بدلجي ويندي آهي.
جڏهن ته عاشق جي دل جي تباهي،
شڪست کي مڪمل فتح ۾ تبديل ڪندي آهي.

پيار ته جسر ۾ نه،
بلڪ روح جي گهراين ۾ پناهه گزين هوندو آهي
پيار کي انسان جي اندر لڪل چڱائين کي اپارڻ کپي.
جيئن اهو محبت جي آفاقي تحفن کي حاصل ڪري سگهي

نوجوان:

جهنگل ۾ اهڙن مجنونائين پيار ڪرڻ وارن جو
ڪو ذڪر ئي ڪونهي.
نه ئي اتي ڪنهن اهڙي بادشاهه جا آثار آهن،
جيڪو تخت تي ويهي مسڪينن تي ظلم ڪري.

ڏوهن جي پنن تي انهن جذبن جا
فقط ڪي ڌنڌلا اکر وڃي بچيا آهن.
جهنگل ۾ ته فقط مخصوص موسم تي جذبن جي شدت
شاهائي انداز ۾ حڪمراني ڪندي آهي.

پيار_2

دانشور:

سر راه ڪٿي ڪو ڪم شرم پيار ڪندڙ توکي ملندو
ته هو مڪمل منجهيل هوندي به،
ڪنهن جي صلاح قبول نه ڪندو
هو پيش چاهيندو، پر پنهنجي اندر جي ڪروڙ سبب،
پنهنجي اڃ ۾ ئي مطمئن هوندو

تون ماڻهن کان ٻڌندين، ”هن نوجوان کي ته ڏسو!
”الائي ڪهڙي جادو جي اثر هيٺ آهي
”آخر هو پيار مان ڪهڙي ڳالهه حاصل ڪرڻ چاهي ٿو؟
”ڪهڙي اميد تي هو اهڙي صبر سان
”پنهنجي قسمت جي فيصلي جو انتظار ڪري ٿو؟“

”آخر هو ڇو اهڙي بي وفائيءَ رت جا ڳوڙها ٿو ڳاڙي،
”جيڪا نه خوبصورت آهي، نه ئي ڪنهن عزت جي لائق آهي؟“
انهن سڀني کي ٻڌاءِ

ته هنن حياتيءَ ۾ ڪالهه ئي ته پهريون قدم رکيو آهي.
نه هو زندگيءَ کي سمجهي سگهيا آهن،
نه ئي هنن ۾ غور ڪرڻ جي صلاحيت آهي.

نوجوان:

جهنگل ۾ پيار ڪندڙن جي عهد و پيمان تي،
ڪوبه الزام نه هڻندو آهي،
جڏهن ڪا هرڻي چالون ڏيندي،
ڪنهن سان قرب وٺيندي،
لذت ۾ هلڪي دانهن ڪندي آهي،
ته انهن جي جاسوسي ڪوبه ڪونه ڪندو آهي.

ڪنهن کي قرب وٺيندي ڏسي،
فضا ۾ اڏامندڙ بازن کي تعجب ڪونه ٿيندو آهي.
نه ئي ڪو چوندو،
”ڏسو! هيءُ ڳالهه ته هن زماني جو عجيب ترين واقعو آهي.
چو جو اسان ٻار فطرتي طور تي
ڏاهي ماڻهوءَ کي اجنبِي محسوس ڪندا آهيون.

روح ۽ زرخيزي - ۱

دانشور:

روح جي موجودگيءَ جو سبب،
بذات خود روح ۾ ئي لڪل آهي.
ڪنهن به تصوير ۾ ان جي جوهر کي چٽي نه ٿو سگهجي،
۽ نه ان جي اصليت کي ڪو سمجهي سگهي ٿو.

ڪي ماڻهو چون ٿا
ته روح جڏهن پاڪيزگيءَ جي بلنديءَ تي پهچن ٿا،
ته اهي ڪجهه به نه ۾ ملي وڃن ٿا،
ان پڪل ميوي جيان، جيڪو هوائن جي ڪري،
وڻ مان ٽٽي هيٺ ڪرندو آهي.

وري ڪن جي دعويٰ آهي ته هي مادي جسم ئي سڀ ڪجهه آهي
جسم جي خاتمي کان پوءِ نه ذهن رهندو، نه ئي روح رهندو،
نه قبر ۾ اهي آرامي هوندا، نه ئي ٻيهر اٿاريا ويندا

ايئن جن روح ڪو عڪس هجي،
جيڪو واھڙ جي چمڪندڙ پاڻيءَ تي ٺهندو هجي،
۽ جڏهن به واھڙ جو پاڻي ميرو ٿي وڃي،
ته ان تي ٺهندڙ عڪس به گم ٿيو وڃي

سڀ پليل آهن. اها چٽنگ ڪڏهن به ختم نه ٿيندي.
نه جسم جي خاتمي سان. نه ئي روح سان گڏ
جنهن چادر کي اتر جي هوا ويڙهي ڇڏيندي آهي.
ان کي وري ڏکڻ جي هوا کوليندي آهي

نوجوان:

جهنگل ۾ روح ۽ جسم وچ ۾ ڪوبه فرق ڪونهي
هوا يا آهي. پاڻي. جو سنهو فوهارو
۽ ماڪ. هوا ۾ موجود پاڻي جو ڪشيد ڪيل عرق
گل. خوشبوءِ جي ڪري چوڏس پکڙجي وڃن ٿا
ڌرتيءَ ۽ وڻ جي ڇانو ۾ ڪهڙو فرق آهي

روح ۽ زرخيزي . 2

دانشور:

جسم روح جي رهائشگاه آهي،
جنهن ۾ اهو مقرر وقت تائين رهندو.
جڏهن روح جسم کي ڇڏي مٿي اڏامي ويندو
تہ جسم جيتن جو ڪاڇ ٿي ويندو.

روح نئين جاول ٻار جيئن آهي،
۽ فيصلي وارو ڏينهن، اهو ڏينهن هوندو
جنهن ۾ ڪوبہ ”اتفاق“ رونما ڪونہ ٿيندو.
پر ڪي انسان شروع کان ئي سٺا هوندا آهن،
ان ڪمان جيان، جيڪا لڇڪ نہ هڻڻ ڪري
موڙ نہ کائي سگهندي ۽ نڪاء سان ٽٽي پوندي آهي.

فطرت ۾ اهڙا دخل انداز ڪا بہ تخليق ڪونہ ڪندا آهن.
ڇو جو روح ان ميوي جيان ڪونهي
جيڪو ڪهڙو عرصو گذرڻ جي ڪري سُڪي چڪو هجي
۽ باه ۾ پڪل مٽي ڪڏهن بہ تنهنجي يا منهنجي
پيدائش نہ ٿي ڪري سگهي

نوجوان:

فطرت ڪنهن به سنڌي کي برداشت ڪونه ڪندي آهي
نه ئي ڪنهن داخل انداز کي سزا کان سواءِ ڇڏيندي آهي
ڏس نه! ڪيئن ته ڏوڪي ۾ موجود ڪڪڙي.
ڪجي جي وجود جي راز جي حفاظت ڪري ٿي

ماڪي جو مانارو نشاني آهي.
سڀني ماڪي، جي مکين جي وجود جي،
۽ چوڌاري پڪڙيل گلن جي
اصل ۾ سنڌي لفظ جو فطرت ۾ ڪو وجود ئي ڪونهي

بس دوست، مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاء،
چو جو راڳ وهڪري جيان آهي،
۽ بانسري جو آلاپ پوءِ به رهندو،
جڏهن خشڪ مزاج ۽ اڪيلائي پسند پاڻ ۾ ملي ويندا

موت ۽ ابدیت

دانشور:

موت ڌرتيءَ جي ڄاڻي لاءِ آخري ڏاڪو آهي
پر روحانيت جي مڃيندڙ لاءِ هڪ نئين شروعات آهي
هن لاءِ ته موت هڪ اعزاز آهي

جيڪڏهن خواب ۾ ڪوئي سحر نمودار ٿيندي ڏسي ٿو،
ته پوءِ هو لافاني آهي!
پر پوءِ به جي هو سڄي رات سمهي پوندو،
ته پوءِ غفلت جي گهري نند جي سمنڊ ۾ ٻڏي ويندو

جيڪو زمين جي هنج ۾ ستل هوندو،
جاڳ ٿيڻ تي هو زمين تي ئي رڙهندو رهندو
۽ موت سمنڊ جي لهرن جيان،
هن جي مٿان ئي گذري ويندو.

نوجوان:

فطرت ۾ موت جو ڪو وجود ڪونهي،
نه ئي ڪنهن جي لاءِ ڪا قبر ڪوئي ويندي آهي.
جيڪڏهن بهار جي مهينو گذري ويندو،
ته ”خوشيءَ جا تحفا“ موڪلائي ڪونه ڪندا آهن.

موت جو خوف فقط هڪ وهڻ آهي،
جيڪو دانشورن جي سيني ۾ سمايل هوندو آهي،
اهو جيڪو بهار جي فقط هڪ مند ۾ ئي زندهه رهي ٿو،
انهيءَ جيان آهي جيڪو صديون زندهه رهيو هجي.

مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!
ڇو جو راڳ ئي اصل ۾ لافاني آهي.
بانسريءَ جو آلاپ پوءِ به رهندو،
جڏهن خوشي ۽ تڪليف ختم ٿي ويندي.

نوجوان جي ڳالهين جو تڻ

مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!

اسان ٻنهي جيڪي ڪجهه چيو، اهو وساري ڇڏ.

لفظ ته فقط انڊلٽ جي ڌڙن جيان آهن،

هاڻي مون کي صرف اهو ٻڌاء،

ته تو زندگيءَ ۾ ڪهڙا ڪهڙا مڙا مائيا آهن؟

تو ڪڏهن رهڻ لاءِ محلاتن کي ڇڏي جهنگل جو رخ ڪيو آهي؟

ڪڏهن ننڍڙين نهرن جي وهندڙ پاڻيءَ سان ڪڍ پند ڪيو اٿئي.

۽ رستي ۾ ايندڙ ٽڪرين تي چڙهيو آهين؟

ڪڏهن گلن جي مهڪار ۾ وهنتو آهين؟

۽ پنهنجي بدن کي روشنيءَ جي چادرن سان خشڪ ڪيو اٿئي؟

اڀرندڙ سج جي ڪرڻن جو شراب،

ڄمڪندڙ الهامي پيالن مان ڪڏهن پيتو اٿئي؟

سج لهڻ ويل، انگور جي وٺين جي هيٺان آرام ڪيو اٿئي.

جيئن مون ڪيو آهي؟

انهن وٺين هيٺان جن ۾ پڪل انگورن جا لڙڪندڙ ڇڳا،

لهندڙ سج جي سونهري ڪرڻن جي اثر هيٺ ڄمڪندا آهن

پنهنجي ماضيءَ کي وساري ۽ مستقبل کان لاپرواهه ٿي.

تو ڪڏهن ڌرتيءَ جي وسيع پٿر تي،

گلن ڦلن ۽ گاهه جي بستري تي
پرسڪون ننڊ جو مزو ماڻيو آهي؟

ڪڏهن رات جي آفاقي خاموشيءَ کي محسوس ڪيو اٿئي،
جيڪا من ۾ گهرن بادلن جيان چائنجي ويندي آهي؟
۽ رات سيني ۾ سمائل ڌڙڪندڙ دل جيان ايترو قريب هوندي آهي
جو ان جا هلڪا سرڀاٽ به ٻڌڻ ۾ ايندا آهن.

بس دوست، مون کي بانسري ڏي ۽ ڳاءِ!
وساري ڇڏ سڀ درد ۽ دارون،
انسان ته انهن گيتن جيان آهن،
جيڪي ڪنهن ننڍڙي واهي جي لهرن تي لڪيل هجن.
زندگيءَ جي هجوم ۾ انسان هڪ ٻئي کي ڌڪيليندا،
هميشه بيڪار ۽ خواهه خواهه جي بحثن ۾ الجهيل،
احتجاج ڪندا

۽ نه ختم ٿيندڙ ويڙهه وڙهندا رهن ٿا
آخر ان ۾ ڪهڙي چڱي ڳالهه آهي،
خدارا مون کي به ته ٻڌاءِ!
جيستائين زندهه وڃي مئلن سان ملن،
انسان تيستائين خواهشن جي ڪري
شڪست کاڌل رهندو انڌي ڪوئي وانگر،
جيڪو اوندهه ۾ ٻر ڪوٽيندو رهندو آهي،
جيئن هو ڪوريٽڙي کي ڦاسائي سگهي،
پر رهندو هو پاڻ ان جي چار ۾ ڦاسي ڦٽڪندو رهندو آهي.

دانشور جو اعتراف

جيڪڏهن مون کي زندگيءَ جا ڏينهن ٻيهر گذارڻ لاءِ ملن،
ته اءٌ جيڪر اهي جهنگل ۾ گذاريان.
پر حالتون اسان کي قسمت جي سوڙهن ۽ يترائن رستن تي
هلڻ لاءِ مجبور ڪن ٿيون.
مقدر ۾ جيڪو لکيل هوندو، اهو اسان بدلائي نه ٿا سگهون.
جڏهن ته ڪمزوري اسان جي خواهش ۽ ارادن تي
غلبو رهندي ايندي.
۽ اسين پاڻ کي ڪورا دلالت ڏيون
ٿيڪيا وينا هوندا اهيون،
اهڙيءَ طرح مقدر جي مدد ڪندا اهيون،
جيئن اهو اسان جي وجود کي برهي حس ڪري سگهي

عربي چاپي جو عڪس

المواكب

الشيخ

الأرض خسارة والدمر صاحبها وليس يرضى بها غير الألى مكروا
فالناس ان شربوا سرتوا كأنهم ومن الهوى وعلى التخدير قد فطروا
هذا يريد ان ملئ وذاك اذا انرى وذلك بالأحلام يختبر
وقل في الأرض من يرضى الحياة كما تائه عفوا ولم يحكم به الضجر
لذاك قد حوّلوا نهر الحياة الى اكواب وهم اذا طافوا بها خلدوا
فان رأيت اخا صر قتل عجبا هل انتظّل بينم مطر قصر

الفتى

ليس في السابات مكر من مدام أو خيال
فالسواني ليس فيها غير اكبر الفقام
انما التخدير ثدي وحليب للأفهام
فاذا شاخوا وساتوا بلنوا من الفطام
اعطني الناي وغنّ قالنبا خبر الشراب
واين الناي يبنى بعد ان تضى الهضاب

الشيخ

الخير في الناس مصنوع اذا جبروا والشر في الناس لا يلقى وان قروا
واكثر الناس آلتا تحركها امابع الدهر يوما تم تنكروا
ولا تقول هذا عالم علم ولا تقول ذاك اليه الوفا
لأفضل الناس قطمان يسير بها صوت الرعاة ومن لم يشق وند

(١)

ڏاهپ پبليڪيشن لاڙڪاڻي پاران ڇپايل ڪتاب

1. لفظن جي خوشبو (شاعري) احسان دانشن 100 رپيا
2. خط خوشبو خواب (خط) فياض لطيف (ختم)
3. ذات ڏيئا ٻاريا (شاعري) مرتب: رياضت ٻرڙو 200 رپيا
4. **Prayer of Poetry** Shaikh Ayaz/Shafqat Hussain Wadho Rs. 200/
5. پڳت ڪبير جا دوها (شاعري) پروفيسر عطاءُ الله اٻڙو (ختم)
6. ساهت ڏيهه جا سرچڻهار (شخصيتون) رضوان گل (ختم)
7. پيار جي پهرين بارش (شاعري) رضوان گل 120 رپيا
8. رباعياتِ عمر خيام (شاعري) پروفيسر عطاءُ الله اٻڙو (ختم)
9. مون ذات انوڪي آندي آ (شاعري) مرتب: رياضت ٻرڙو 220 رپيا
10. ناهيون (تاريخ جي آئيني ۾) غلام مصطفيٰ ناهيون (ختم)
11. ڏوري ڏنم ڏيهه (يادگيريون) عاشق منگي 100 رپيا
12. واءُ وڪيريا خيال (ريڊيو اسڪرپٽ) رياضت ٻرڙو 150 رپيا
13. تنقيدون ۽ تجزيا (اڀياس) پروفيسر نذير احمد سومرو 160 رپيا
14. نديءَ جو گيت (شاعري) خليل جبران/عطاءُ الله اٻڙو 200 رپيا
15. سڀن جو انت (ڪهاڻيون) رضوان گل 140 رپيا
16. گلن جهڙي شاعري، پوپٽ جهڙا ٻار (شاعري) مختيار سمون 80 رپيا
17. موهيو مون کي جن (شخصيتون) پروفيسر نذير احمد سومرو 140 رپيا
18. آبشار (شاعري) خليل جبران/شفقت وڌو 120 رپيا

شفقت حسين وڌو

جبران خليل جبران

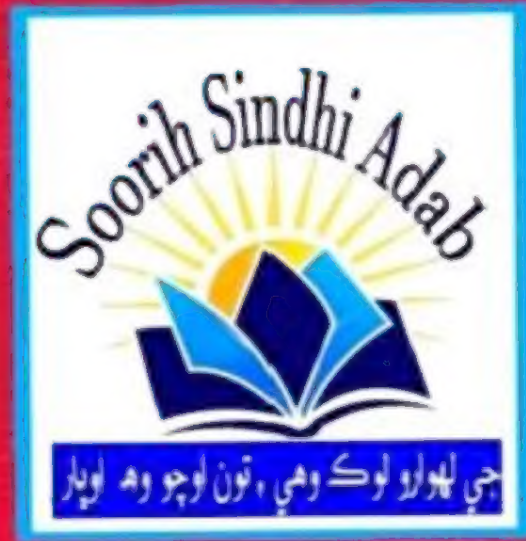
انجنيئر شفقت حسين وڌو گهڻ رُخو شخص آهي. انجنيئرنگ هن جي روزگار جو ذريعو آهي، پر سندس سياڻپ جا پيا به به اهم حوالا آهن: پهريون، ته هو هڪ مصور آهي. هن فطرت جي جمال ۽ انساني احساسن کي خوبصورت رنگن ۾ پينٽ ڪيو آهي. ٻيو، ته هو هڪ مترجم آهي ۽ هن وقت تائين هن چار ڪتاب ”آبشار“، ”ڪامياب زندگي ڪيئن گذارجي؟“، ”ڳولا“ ۽ ”به ٿي ڄام پيئڻ کان پوءِ“ (رباعيات عمر خيام) سنڌي ٻوليءَ ۾ ترجمو ڪيا آهن، جڏهن ته هڪ ڪتاب ”Prayer of Poetry“ سنڌي ٻوليءَ مان انگريزيءَ ۾ ترجمو ڪيو آهي، جيڪو جديد سنڌي شاعر شيخ اياز جي ڪتاب ”شاعريءَ جو سجدو“ جو ترجمو آهي.

شفقت حسين وڌي جا ترجما تيز ۽ صاف آهن. هن مختلف نوعيتن جا ڪتاب ترجمو ڪيا آهن، جن مان خليل جبران جي هن ڪتاب ”آبشار“ تي پڻ، هن کي ادبي حلقن منجهان ۽ پڙهندڙن وٽان ڪافي سٺي موٽ ملي. خليل جبران جي لکڻين ۾ حسن، تخيل ۽ فن ملي، اهڙي ڪاٺي ٺاهين ٿا جيڪا کيس انفراديت بخشي ٿي. جبران جو نثر ۽ نظم خوبصورت پينٽنگس وانگر آهي. انهن پينٽنگس مان هڪ پينٽنگ سنڌي ادب کي اڀري شفقت حسين وڌي پنهنجو ڪردار ادا ڪيو آهي.

ڊاڪٽر احسان دانش

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488